

Голас Радзімы

№ 13 [1173] КРАСАВІК 1971 Г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВYДАННЯ 16-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

Людзі дзяржаўнага розуму

Трыццатага сакавіка ў Маскве, у Крамлёўскім палацы з'езду, адкрываецца XXIV з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Вялікая і знамянальная гэта падзея ў жыцці савецкіх людзей. З'езд падсумуе вынікі мінулай пяцігодкі і зацвердзіць Дырэктывы па новаму пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі краіны на 1971—1975 гады. Яго рашэнні будуць датычыць усіх галін эканомікі, усіх бакоў дзяржаўнага, партыйнага і грамадскага жыцця. Далейшыя шляхі і задачы камуністычнага будаўніцтва, умацаванне і росквіт Савецкай дзяржавы, паляпшэнне матэрыяльнага дабрабыту працоўных — такія праблемы разгледзіць і абмяркуе з'езд.

Рашэнні высокага партыйнага форума будуць мець велізарнае значэнне для ўсёй краіны і для кожнага грамадзяніна. Таму цікава ведаць, хто будзе ўдзельнічаць у рабоце з'езду, каму даверан ганаровы абавязак акрэсліць новыя гарызонты нашага развіцця.

Партыя пасылае на з'езд у Маскву сваіх лепшых сыноў і дачок. Сваіх паўнамоцных прадстаўнікоў.

У зале Крамлёўскага палаца збіраюцца рабочыя і сяляне, партыйныя работнікі і дзяржаўныя дзеячы, вучоныя і пісьменнікі — прадстаўнікі ўсіх слаёў савецкага грамадства. Гэта тыя, хто вызначыўся сваім самаадданым служэннем народу, выдатнай працай, шырокай грамадскай і палітычнай дзейнасцю. Таму іх з поўным правам можна назваць не толькі партыйнымі, але і нашымі народнымі дэлегатамі.

Сярод іх будуць і дэлегаты Кампартыі Беларусі.

З Магілёва ў Маскву паехала Раіса Кузьякіна. На першы погляд, яна звычайная працаўніца, якая зусім не адрозніваецца ад сваіх сяброў і ровеснікаў. Скончыла восьм класаў сярэдняй школы, пайшла працаваць на фанерадзтвапрацоўчы камбінат. Была сушыльшчыцай, брыгадзірам і адначасова вучылася ў тэхнікуме. Муж загінуў на вайне, таму адна гадала траіх дзяцей. Яе выбіралі дэпутатам гарадскога Савета. На камбінаце ўступіла ў партыю. Узначальвае цэхавую прафсаюзную арганізацыю.

Здаецца, такая, як і ўсе. Аднак, калі пацікавіцца справай Раісы Кузьякінай больш падрабязна, то стане зразумела, што і сваёй працай, і грамадскай дзейнасцю, і спагадлівасцю да людзей яна выдзяляецца сярод іншых у калектыве. Значыць, гэта жанчына не проста работніца і камуністка, а паважаны чалавек, грамадскі дзеяч з Магілёва.

Разам з ёю будуць удзельнічаць у рабоце з'езду прадзільшчыца Баранавіцкага баваўнянапяровага камбіната Валянціна Булава і машыніст з Клімавіч Іван Пісяк, дырэктар Ракавецкай васьмігадовай школы Смагонскага раёна Галіна Андрыйлавіч і калгасны брыгадзір з Ляхавіцкага раёна Мікалай Васілька.

Віцебскія камуністы накіравалі на з'езд у Маскву Анатоля Каваленку — былога партызана і воіна, які ў 1945 годзе штурмаваў Берлін. Ён — член Цэнтральнага

Камітэта Кампартыі Беларусі, а працуе брыгадзірам на дывановым камбінаце. Адметныя рысы гэтага чалавека — высокі і чысты маральны воблік, выдатнае прафесійнае майстэрства, творчая кемлівасць, дзяржаўны розум.

Дзяржаўны розум... Гэта і ёсць тая галоўная якасць, якая ўласціва дэлегатам, рабочыя яны ці сяляне, партыйныя або дзяржаўныя дзеячы. Адны з іх працуюць ля станкоў, у калгасах, у лабараторыях, іншыя — у партыйных камітэтах, Саветах, установах. Аднак усе яны так ці інакш удзельнічаюць у кіраванні грамадствам, жывуць інтарэсамі дзяржавы, вырашаюць важныя для народа пытанні. У іх ёсць вопыт партыйнага і дзяржаўнага будаўніцтва. Яны, як і кожны з нас, гаспадары сваёй сацыялістычнай краіны.

Партыя, авангард савецкага грамадства, даверыла ім вырашэнне на з'ездзе найважнейшых дзяржаўных спраў. Кожны з іх не ведае большых інтарэсаў, чым грамадскія, народныя. Кожны думае і клапаціцца аб росквіце і дабрабыце роднай краіны, ведае і разумее жыццё людзей і імкнецца зрабіць яго лепшым, прыгажэйшым. Ні адзін з гэтых пасланцоў за сваю грамадскую і палітычную дзейнасць не атрымае ніякіх матэрыяльных ці іншых выгад, акрамя ўсеагульнай пашаны, ды, бадай, шматлікіх асабістых клопатаў. Вось чаму камуністы, якія паслалі іх на з'езд, а таксама ўсе людзі ўпэўнены, што дэлегаты будуць вырашаць дзяржаўныя справы з пачуццём высокай адказнасці.

Які і заўсёды, з'езд Камуністычнай партыі — гэта не параднае пасяджэнне, дзе толькі выступаюць з прамовамі, а сумесная ўдумлівая работа дэлегатаў. Аб ёй мы падрабязна будзем ведаць з газет, радыё і тэлеперадач, таму што партыя зацікаўлена ў публічнасці з'ездаўскіх дыскусій і спрэчак. Мы задавалены такім парадкам і бачым у ім сапраўдны дэмакратызм: нашы прадстаўнікі адкрыта вырашаюць нашы задачы.

Чытач ведае, як у некаторых заходніх краінах адбываюцца з'езды правячых буржуазных партый. Яны вызначаюцца шумлівай рэкламай і ператвараюцца ў тэатралізаваныя відовішчы, у своеасаблівыя «шоу». Усё гэта робіцца напакат, каб пусціць людзям пыл у вочы. Дэлегаты тых з'ездаў з'яўляюцца даверанымі слугамі манаполій, канцэрнаў, банкаў, і вырашаюць яны не балючыя пытанні жыцця шырокіх мас, а свае, капіталістычныя. З'езды ж нашай партыі не маюць нічога агульнага з рэкламай і паказной шуміхай. Яны праходзяць як дзелавыя форумны ў абстаноўцы ўсеагульнай увагі.

Пасля заканчэння з'езду дэлегаты вернуцца з Масквы. На мінскіх заводах, у палескіх вёсках, на новабудуемых Наваполацка, Гродна, Магілёва яны выступяць з расказамі аб сваёй рабоце, аб тым, што было абмеркавана і вырашана. Мы іх сустрэнем з цеплынёй і ўвагай, бо яны прынясуць нам добрыя звесткі аб светлых перспектывах жыцця краіны.

НА ЗДЫМКАХ — дэлегаты XXIV з'езду КПСС: дырэктар Магілёўскага завода штучнага валакна А. НІКАНАУ (у цэнтры), брыгадзір Гродзенскай баваўнянапрадзільнай фабрыкі Рыма ДЗЯДКОВА; дырэктар саўгаса «Рудакова» Віцебскага раёна В. ЖУК; токар Мінскага завода імя Арджанікідзе Антон ХАРОЛЬСкі; зборшчыца Мінскага гадзіннікавага завода Аліна ЛАСІЦКАЯ.

ЗНАЁМІМ
З ПЛАНМ
ПЯЦІГОДКІ

РАЗМЯШЧЭННЕ ПРАДУКЦЫЙНЫХ СІЛ

У гэтым раздзеле праекта Дырэктыў XXIV з'езду КПСС па пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1971—1975 гады вызначан курс на далейшае ўдасканаленне тэрытарыяльных эканамічных сувязей у краіне, павышэнне ролі ўдзельнай вагі братніх рэспублік у агульным індустрыяльным комплексе.

Важнейшай задачай у галіне размяшчэння прадукцыйных сіл і паляпшэння тэрытарыяльных прапорцый у народнай гаспадарцы названа далейшае паскоранае асваенне прыродных рэсурсаў і нарошчванне эканамічнага патэнцыялу ўсходніх раёнаў краіны.

А ці не азначае гэта, што заходнія рэспублікі савецкай краіны і, прынамсі, Беларусь, некалькі «страцаць» у тэмпах свайго развіцця?

У Савецкім Саюзе ажыццяўляецца навуковы пошук па вызначэнні аптымальных варыянтаў размяшчэння прадукцыйных сіл. Эканоміка ўсіх рэспублік развіваецца ў адзіным народна-гаспадарчым комплексе. Пры гэтым ўлічваюцца гістарычныя і прыродна-эканамічныя асаблівасці раёнаў, новыя адкрыцці багатых карысных выкапняў. І ў гэтым сэнсе наш усход — сапраўды залатое дно, якое з кожным днём усё больш і больш раскрывае свае багацці народу.

Таму і Беларусь, як заходні раён краіны, калі можна так сказаць, не здае сваіх пазіцый. Тэмпы прамысловага развіцця ў нас за ўвесь пасляваенны час (як у рэспубліцы, што панесла самыя вялікія страты ў час нямецка-фашысцкай акупацыі) значна вышэйшыя, чым у цэлым па краіне. Тэндэнцыя такая захоўваецца і на новую пяцігодку: рэспубліка павялічыць аб'ём вытворчасці прамысловай прадукцыі на 50—53 працэнты, у той час як у цэлым па СССР аб'ём прамысловай вытворчасці мяркуюцца павялічыць на 42—46 працэнтаў.

За кошт чаго гэта будзе дасягнута? Мы маем багатыя мінеральныя і паліўныя крыніцы. У нас кваліфікаваныя кадры і дастатковыя працоўныя рэсурсы. У Беларусі добра развітая транспартная сетка. Асаблівасці геаграфічнага становішча спрыяюць развіццю вытворчай кааперацыі як унутры рэспублікі, так і з іншымі раёнамі Савецкага Саюза, росту эканамічных сувязей з еўрапейскімі, асабліва сацыялістычнымі краінамі.

За апошнія дзесяцігоддзе ў Беларусі выраслі такія новыя гарады, як Светлагорск, дзе жывуць энергетыкі і хімікі, горад шахцёраў Салігорск, аўтамобілебудаўнікоў — Жодзіна. Побач са старажытным Полацкам узнік горад нафтавікоў і хімікаў — Наваполацк.

У гэтай пяцігодцы на карце Беларусі, зразумела, таксама з'явіцца новыя геаграфічныя назвы, аднак у асноўным будзе

ўзят курс на размяшчэнне прадпрыемстваў перш за ўсё ў сярэдніх і малых гарадах са слаба развітай прамысловасцю, дзе можна найбольш рацыянальна выкарыстаць працоўныя рэсурсы і іншыя эканамічныя фактары. Дарэчы, у рэспубліцы з 204 гарадоў — 195 адносяцца да катэгорыі малых і сярэдніх. Так што нават там, дзе назвы застануцца старымі, самі гарады памаладзеюць.

Найбольш паскоранымі тэмпамі ў новай пяцігодцы на Беларусі будуць развівацца чыметаляемістыя галіны прамысловасці — радыётэхнічная, электратэхнічная і электронная, прыборабудаўнічая, хімічная і нафтахімічная. Намечана ўвесці ў дзеянне буйнейшы ў Еўропе шынны камбінат у Бабруйску, новыя магутнасці на Магілёўскім камбінате сінтэтычнага валакна і Полацкім нафтахімічным камбінате. У сувязі са значным павелічэннем нафтаздабычы ў рэспубліцы намечана пабудаваць яшчэ адзін нафтаперапрацоўчы завод — Мазырскі. Пачнецца будаўніцтва яшчэ аднаго азотнаўкавага завода, а таксама чацвёртага па ліку Салігорскага камбіната.

З машынабудаўнічых прадпрыемстваў вырашана пабудаваць Баранавіцкі завод аўтаматых ліній, Лунінецкі завод электрарухавікоў, Бабруйскі завод трактарных раскідвальнікаў угнаенняў, завод па вытворчасці нармалізаванага інструменту для аўтаматых ліній у Оршы, завод па вытворчасці вузлоў для аўтаматых ліній у Пінску. Далейшае развіццё атрымае і лёгкая прамысловасць. За новую пяцігодку будуць пабудаваны і ўведзены ў дзеянне Магілёўскі шайковы камбінат і прадзільна-нітачны камбінат у Гродна, тры спецыялізаваныя баваўнянапапяровыя прадпрыемствы ў Гомельскай вобласці, Асіповіцкі льнокамбінат і трэцяя чарга Аршанскага льнокамбіната па вытворчасці тонкіх ільняных тканін, камвольна-прадзільнай фабрыка ў Слоніме.

Зараз у Беларусі закончана работа па складанню схем развіцця і размяшчэння прадукцыйных сіл і на больш працяглую перспектыву — да 1980 года. У яе распрацоўцы прынялі ўдзел звыш 30 навуковых, навукова-даследчых інстытутаў і праектных арганізацый. Трэба падкрэсліць, што ў рабоце па складанню схем шырока прымяняліся эканоміка-матэматычныя метады і навейшыя дасягненні вылічальнай тэхнікі.

Выкарыстанне вынікаў гэтых буйных навуковых даследаванняў у планаванні дасць магчымасць у далейшым яшчэ больш поўна і эфектыўна выкарыстоўваць усе багацці нашай рэспублікі на карысць народа, рацыянальна размяшчаць прадукцыйныя сілы.

Пётр СЕМЯНЦОУ.

НОВАЕ БУЙНОЕ ДАСЯГНЕННЕ САВЕЦКАЙ АТАМНАЙ НАВУКІ І ТЭХНІКІ

У Савецкім Саюзе пасляхова завершаны комплексныя выправаванні атамнай тэрмаэмісійнай энергетычнай устаноўкі электрычнай магутнасцю некалькі кілават, якая ўстойліва адпрацавала праектныя рэсурсы пры зададзеных электрычных параметрах. Цяпер праводзіцца выправаванні другога комплексу гэтай устаноўкі.

Савецкая ўстаноўка з непасрэдным (безмашынным) тэрмаэмісійным пераўтварэннем атамнай энергіі ў электрычную з'яўляецца першай у свеце дзеючай устаноўкай такога тыпу.

Стварэнне гэтай устаноўкі — новае буйное дасягненне савецкай атамнай навукі і тэхнікі, якое адкрывае яшчэ адну важную галіну выкарыстання атамнай энергіі для мірных мэт.

ФІНСКІЯ СЯБРЫ ПРАПАНОУЮЦЬ

У апошнія гады ўсё больш інтэнсіўна развіваюцца эканамічныя, навуковыя і культурныя сувязі Беларусі з рознымі замежнымі краінамі. Гэта відаць з таго, што часта наша сталіца становіцца месцам правядзення міжнародных кангрэсаў, сімпозіумаў, сусветных спаборніцтваў, прамысловых выставак.

Мінчане ўжо мелі магчымасць пазнаёміцца з выстаўкамі нямецкай мэблі, электроннага абсталявання, оптыкі і кнігі; вырабаў фармацэўтычнай прамысловасці Югаславіі; лёгкай прамысловасці Польшчы; харчовых прадуктаў Балгарыі і іншымі.

Вынікам работы гэтых выставак з'явілася заключэнне новых кантрактаў на пастаўку ў Беларусь розных відаў прамысловых вырабаў і тавараў шырокага ўжытку.

Сёлета з 13 па 23 сакавіка стэнды экспазіцыйнай залы Беларускага аддзялення Усесаюзнай гандлёвай палаты заняла выстаўка «Фінская ўпакоўка 1971». Вырабы ўпакоўачнай прамысловасці былі прадстаўлены тут дзэсяцкамі тысяч экспанатаў 16 фінскіх фірмаў.

На афіцыйнай цырымоні адкрыцця міністр гандлю і прамысловасці Фінляндскай Рэспублікі Арне Бернер у сваёй прамове падкрэсліў, што выбар беларускай сталіцы для правядзення такой выстаўкі не выпадковы. Беларусь, як адна з найбольш развітых рэспублік Савецкага Саюза ў эканамічных адносінах, — выгадны партнёр у экспарце. І мэта выстаўкі — устанавіць дзелавыя кантакты фінскіх фірмаў з беларускімі прадстаўнікамі гандлюючых арганіза-

У зале выстаўкі «Фінская ўпакоўка 1971», якая адбылася ў Мінску.

Фота Ул. КІТАСА.

цыі. За дзесяць дзён работы з цікавай экспазіцыяй выстаўкі азнаёміліся тысячы мінчан. Тут былі шырока прадстаўлены амаль усе віды ўпакоўкі і ўпакоўачных матэрыялаў: маляўніча, з густым аформленнем каробкі, шкляная, пласмасавая і металічная тара для розных відаў прадуктаў і вырабаў, скрынкі з гафрыраванага кардону, папяровыя талеркі і шклянкі, прыдатныя для развага ўжывання, узоры паперы і г. д.

У праграме выстаўкі таксама прадугледжвалася правядзенне дакладаў, семінараў, тэхнічных кансультацый, прагляд фільмаў для нашых спецыялістаў. Па раду цікавых нас пытанняў выступілі відныя фінскія эксперты.

Акрамя дэманстрацыі гатовых вырабаў зацікаўлення фірмы прадставілі ў экспазіцыі новую тэхніку, устаноўленую на папяровых фабрыках Фінляндзіі, і аўтаматы па ўпакоўцы гатовай прадукцыі.

Выстаўка закончыла сваю работу. Яна садзейнічала ўстанавленню больш цесных эканамічных кантактаў Беларусі з краінай «тысячы азёр».

А. МАЛАХАУ.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ

ЗАРУБЕЖНЫ ЭКЗАМЕН ТРАКТАРА

Трактары «Беларусь» Мінскага завода ўжо заваявалі папулярнасць у земляробаў 57 краін. Да гэтага часу новыя машыны праходзілі праверку ў вытворчых умовах толькі ў нашай краіне. Цяпер у ААР, Італію і Францыю адпраўлена партыя новых нізкакліронных трактараў МТЗ-52Н, здольных працаваць на схілах стромкасцю да 20 градусаў. Там яны пройдуць «экзамен».

МАРШРУТЫ ЗДАРОУЯ

З кожным годам у Докшыцкі раённы камітэт прафсаюза рабочых і служачых сельскай гаспадаркі і нарыхтовак паступае ўсё больш заяў на атрыманне пуцёвак у дамы адпачынку і санаторыі. Просьбы, як правіла, задавальняюцца. Сотні калгаснікаў бабывалі ў дамах адпачынку і санаторыях, па турыцкіх пуцёўках у Маскве, Ленінградзе і іншых гарадах нашай краіны, а таксама ў братніх сацыялістычных краінах.

Сёлета сельскія працаўнікі раёна атрымаюць пуцёвак у два разы больш, чым летась.

З УСЕІ КРАІНЫ

Павучыцца ў мінскіх будаўнікоў, запазычыць іх вопыт прыезджаюць прадстаўнікі з усіх куткоў краіны.

Толькі ў гэтым годзе ў Мінску бабывалі будаўнікі Малдавіі, Іванаўскай вобласці, Комі АССР. Яны вывучаюць вопыт мінчан па ўкараненні сістэмы планавання і кіравання будаўніцтвам, навуковай арганізацыі працы і выкарыстанні новай тэхнікі.

ХЛЕБ НАШ... ДАРОЖНЫ

Мінскі хлебазавод № 1 падрыхтаваў да масавай вытворчасці дарожны хлеб у спецыяльнай упакоўцы.

Вартасцю гэтага віду хлебнай прадукцыі з'явіцца яго працяглая захаванасць на свежасць. Спадабаецца гараджанам і калач саратаўскі, прыгатаваны з мукі вышэйшага гатунку, а таксама хлеб здобны, масавая вытворчасць якіх пачата.

КЭМПІНГ НА БЕРАЗЕ ВОЗЕРА

«Лясное возера» — так называецца кэмпінг, будаўніцтва якога разгарнулася ў сасновым бары на беразе возера Гаць у Брэсцкай вобласці. Ужо ўстаноўлена дваццаць домікаў, летам іх будзе шэсцьдзесят. Свой канчатковы выгляд гарадок аўтатурыстаў прыме ў будучым годзе: у 100 доміках змогуць адпачываць чатырыста падарожнікаў.

Для турыстаў у кэмпінгу будуць пабудаваны ста-

ловая, спартыўны комплекс, пральня-душавая, стаянка для аўтамашын, танцавальная пляцоўка.

КВЕТКІ — МІНЧАНАМ

На плошчы шаснаццаці тысяч квадратных метраў раскінуліся новыя аранжарэі Мінскага кветкавага камбіната. Сёлета тут будзе вырашчана каля 900 тысяч кветак трыццаці назваў.

Мінскі электратэхнічны завод імя В. Казлова. НА ЗДЫМКУ: лепшая электрамонтажніца Ала СУПРАГА на зборцы камплектна-трансфарматарных падстанцый.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА.

Рыхтуюцца да веснавой сябы хлебаробы перадавага на Брэсцкім калгасе «Кастрычнік» Ляхавіцкага раёна, удастоенага нядаўна ордэна «Знак пашаны». У гаспадарцы закончаны рамонт трактараў і сельскагаспадарчага інвентару, падрыхтавана насенне ўгнаенні. НА ЗДЫМКУ: сельскагаспадарчая тэхніка на лінейцы гатоўнасці.

Фота В. ГЕРМАНА.

ГАРЫЗОНТЫ БЕЛАРУСКОЙ НАВУКІ

НАВІНКА ПРЫЙШЛА Ў ЦЭХ

Здавалася, што ўсё ішло, як мае быць. Асабліва радасныя былі вынікі сённяшняга доследу. Іван Антонавіч ужо не сумняваўся, што метады так званых пульсуючыха цеплаабмену можна прымяніць на вытворчасці. Напрыклад, там, дзе праводзіцца сушка харчовых прадуктаў або якіх-небудзь хімічных рэактываў.

Можна... Але як яго ўкараніць? Адна справа — у лабараторыі і зусім іншае — у вытворчых умовах...

Думкі непакоілі. Рабочы дзень ужо даўно скончыўся. А Іван Бокун, навуковы супрацоўнік Інстытута цепла- і масаабмену Акадэміі навук БССР, усё эксперыментываў, сядзеў у роздуме над чарцяжамі і схемамі. Не заўважыў, як расчыніліся дзверы і ўвайшоў Уладзімір Юдзіцкі.

— Пайшлі дадому, калега, — прапанаваў ён.

Іван Антонавіч пачаў паволі апрацаваць. Па дарозе ён падзяліўся з Ул. Юдзіцкім сваімі неспакойнымі думкамі. Абодва яны, маладыя вучоныя, працавалі над адной вялікай праблемай цеплаабмену.

— А на заводзе медыцынскіх прэпаратаў быў? — пацікавіўся Юдзіцкі. — Не? Раю наведваць.

На другі дзень Іван Антонавіч паехаў на завод. Калі ўбачыў, як праводзіцца сушка тэтрацыкліну, пераканаўся, што менавіта тут можна з поспехам прымяніць пульсуючы метады. Рабочыя цэха загрузалі вялікія вакуум-шафы. Працавалі ў масках і рукавіцах, каб абараніцца ад шкоднадзейных хімічных рэчываў. Вільготная паста тэтрацыкліну ляжала ў процінах камякамі, якія добра не прасушваліся, а ніжні пласт падгараў, выклікаючы непазбежныя страты дарагога рэчыва.

Неўзабаве Бокун запрасіў у лабараторыю Інстытута прадстаўнікоў завода. Ён і загадчык лабараторыі член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР прафесар С. Забродскі наглядна паказалі на доследнай устаноўцы, як адбываецца сушка тэтрацыкліну з пульсуючым пластом. Вільготны прадукт засыпаецца ў цыліндрычную калону і ў яе падаецца сухое паветра. Касеты грэючых элементаў раўнамерна сушаць рэчыва, а паветра прыводзіць яго ў няспынны рух, не даючы яму зляжацца або падгараць. Устаноўку можа абслугоўваць адзін апаратчык, па прадукцыйнасці яна заменіць пяць вакуум-шафаў.

Ішлі дні, поўныя напружанай працы і калектыўнай творчасці. З раніцы да позняга вечара знаходзіліся ў цэха І. Бокун

і Ул. Юдзіцкі. Яны на хаду ўдакладнялі тэхнічныя разлікі, сачылі за акуртнасцю выканання работ, дапамагалі ліквідаваць непаладкі.

І вось, нарэшце, настаў дзень, калі сусильны апарат з пульсуючым слоём прыняў вытворчую нагрузку. Працэс сушкі тэтрацыкліну паскорыўся амаль у дзесяць разоў, прычым значна палепшыліся ўмовы працы апаратчыкаў.

Навінка трывала і надоўга ўвайшла ў цэх. Яна добра зарэкамендавала сябе. Цяпер ёю зацікавіліся больш як 20 прадпрыемстваў краіны.

П. ТОРМАСАЎ.

У ИНСТИТУТАХ СТАЛІЦЫ

Калі мы гаворым аб сталіцы нашай рэспублікі — Мінску, то маем на ўвазе не толькі адміністрацыйны, прамысловы і культурны цэнтр Беларусі. Мінск — гэта горад сучаснай навуцы, навукова-тэхнічнага прагрэсу, буйных доследаванняў.

Своеасаблівым штабам навуковай думкі з'яўляецца Акадэмія навук БССР. У яе шматлікіх інстытутах і лабараторыях вырашаюцца актуальныя задачы тэарэтычнага і практычнага плана. Стварэнне ў пасляваенныя гады новых інстытутаў і лабараторый, атамнага рэактара, вылічальнага цэнтру і іншых падраздзяленняў Акадэміі, хуткі творчы рост радоў маладых вучоных прывялі да ўзнікнення новых напрамкаў у навуцы, а многія беларускія вучоныя занялі віднае месца ў краіне.

Усяго ў Мінску працуе 92 навукова-даследчыя ўстановы і 13 вышэйшых навуковых устаноў. У іх вядуцца шырокія доследаванні па такіх сучасных напрамках, як вылічальная кібернетыка, аўтаматызацыя вытворчых працэсаў, тэхналогія хімічных вытворчасцей, па вядучых праблемах будаўніцтва, сельскай гаспадаркі і аховы здароўя.

За гады мінулай пяцігодкі значна ўмацаваліся і пашырыліся сувязі навуковых устаноў сталіцы з прамысловымі прадпрыемствамі і вытворчымі арганізацыямі. Значны эканамічны эффект дало ўкараненне ў народную гаспадарку рэспублікі вынікаў больш 180 навуковых доследаванняў, выкананых беларускімі вучонымі.

Фізіка-тэхнічны інстытут Акадэміі працаваў спосаб атрымання шасцерняў стартэраў аўтаатрактарных рухавікоў шляхам камбінаванага гарачага выціскання ў спалучэнні са штампоўкай. Прымяненне гэтага спосабу на Барысаўскім заводзе аўтаатрактарнага электраабсталявання дазволіла рэзка павысіць прадукцыйнасць працы, якасць вырабаў, знізіць іх сабекошт.

Вялікае практычнае значэнне маюць доследаванні, выкананыя ў інстытуце ма-

тэматыкі АН БССР па матэматычнаму забеспячэнню электронных вылічальных машын серыі «Мінск».

Вялікае народнагаспадарчае значэнне маюць доследаванні і распрацоўкі, праведзеныя сельскагаспадарчымі інстытутамі.

Хутчэйшаму ўкараненню навуковых распрацовак у прамысловасць у значнай ступені садзейнічае стварэнне пры інстытутах спецыяльных канструктарскіх бюро з доследнай вытворчасцю. Такія СКБ ужо створаны пры Інстытуце цепла- і масаабмену, а пры Акадэміі навук — Цэнтральнае канструктарскае бюро. Прадугледжваецца арганізацыя СКБ з доследнай вытворчасцю пры Беларускай політэхнічным інстытуце.

Супрацоўніцтва трох звенняў — навукова-даследчы інстытут — СКБ — завод, якія аб'ядноўваюць навуку і вытворчасць у адзіную сістэму, адкрывае шырокія магчымасці для павышэння тэмпаў тэхнічнага прагрэсу.

А. ФЕДАРОВІЧ.

СТАРЭЙШАЕ ТАВАРЫСТВА

Магілёўскае навуковае таварыства ўрачоў з'яўляецца старэйшым у рэспубліцы. Яно арганізавана ў 1862 годзе. У састаў яго ўваходзіў 21 чалавек. Узначальваў таварыства А. Грабоўскі. На пасяджэннях абмяркоўваліся пытанні медыцынскай практыкі, дэманстраваліся паталаганатамічныя прэпараты і новыя медыкаменты, рабіліся справядзачы аб паездках у буйныя навуковыя цэнтры — Пецярбург, Маскву.

Дзейнасць таварыства ўрачоў садзейнічала паляпшэнню дапамогі хворым і прафілактыкі інфекцыйных захворванняў. У 1895 годзе, калі адкрываўся амбулаторны прыём хворых пры абшчыне Чырвонага Крыжа, 22 члены таварыства

выказалі жаданне бясплатна абслугоўваць бяднейшае насельніцтва.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі таварыства актывізавала сваю работу. Узначальваў яго на працягу некалькіх гадоў загадчык тэрапеўтычнага аддзялення абласной бальніцы І. Лур'е. Вялікае ўвага ўдзялялася арганізацыі савецкай аховы здароўя.

Цяпер членамі таварыства з'яўляюцца каля 800 чалавек. Прычым, працуе некалькі секцый: хірургаў, тэрапеўтаў, педыятраў, фтызіятраў акулістаў, аталарынгалагаў, акушэраў-гінеколагаў і інш.

Асноўная мэта таварыства — папаўняць веды ўрачоў найноўшымі дасягненнямі медыцынскай навуцы і практыкі, прыцягваць іх да навуковай працы, дапамагаць у рабоце над дысертацыямі.

Пасяджэнні праводзяцца не толькі ў абласным цэнтры, але і ў раёнах. Часцей за ўсё гэта робіцца з мэтай дапамагчы прымяніць на практыцы які-небудзь новы метады лячэння ці дыягностыкі.

У апошні час асабліва шырока ўводзіцца ў практыку рэанімацыя, анестэзіялогія, пластыка скуры пры лячэнні апёкаў. Калі раней пры значных пашкоджаннях цела людзі ляжыліся да года, то цяпер — два месяцы.

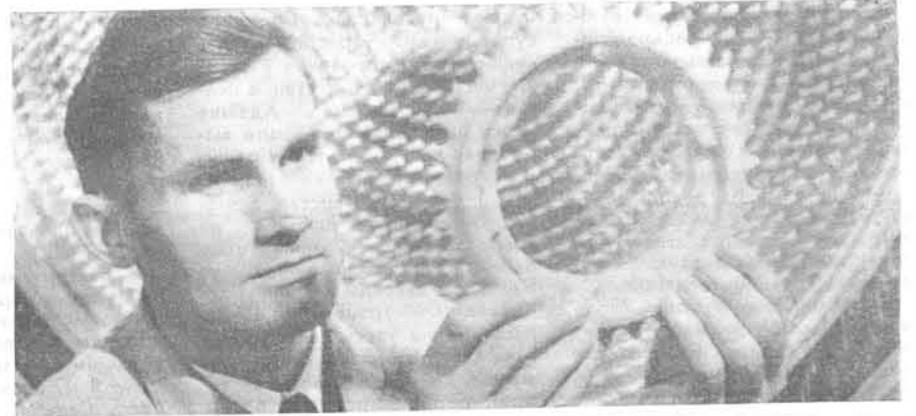
У абласной бальніцы ўкараняецца многа новага. Як прыклад можна назваць халангаграфію — прымяненне кантрасных сродкаў для дыягностыкі каменняў на печані, нырках і жоўцевых шляхах да аперацыі і ў час яе.

Або ўзяць кардыялагічнае аддзяленне. Тут, дзякуючы прымяненню найноўшай апаратуры, удаецца выводзіць з вельмі цяжкага стану дзесяткі хворых.

Працы многіх членаў таварыства друкуюцца ў часопісах, зборніках, выходзяць асобнымі манаграфіямі.

Члены навуковага таварыства ўрачоў прысяхова працуюць над дысертацыямі. Характэрна тое, што сярод дысертантаў нямаюць урачоў з раённых бальніц.

Л. КАЛІНОЎСКАЯ.

Гомельскі навукова-даследчы інстытут механікі метала-палімерных сістэм Акадэміі навук БССР. НА ЗДЫМКУ: кандыдат тэхнічных навук Сяргей ШЧАРБАКОЎ доследуе дэталі з палімераў. Фота Ч. МЕЗІНА.

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Тридцатого марта в Москве начинается работу XXIV съезд Коммунистической партии Советского Союза. Решения высшего партийного форума будут касаться всех сторон нашей многогранной жизни. На съезд партия посылает своих лучших сыновей и дочерей. В зале Кремлевского дворца съездов соберутся те, кто отличился своим самоотверженным служением народу, ударным трудом, активной общественной и политической деятельностью. Деревообделочница Ранса Кузякина, прядильщица Валентина Булова, машинист Иван Писляк, педагог Галина Андриялович и другие делегаты будут представлять на съезде белорусских коммунистов [передовая статья «ЛЮДИ ДЗЯРЖАУНАГА РОЗУМУ»].

Промышленность Белоруссии в ближайшем пятилетии будет развиваться, как и в предыдущие годы, быстрее, чем в среднем по стране. В восьмом разделе проекта Директив XXIV съезда КПСС по пятилетнему плану развития народного хозяйства названы важнейшие промышленные новостройки республики. Очередной комментарий так и озаглавлен:

«РАЗМЯШЧЭННЕ ПРАДУКЦЫЙНЫХ СІЛ» [2 стр.]

В Минске недавно проходил III съезд Союза кинематографистов Белоруссии. Большую работу проделали коллективы киностудий республики со времени предыдущего съезда. Наша действительность, героическое прошлое страны по-прежнему остаются главными темами, над воплощением которых кинематографисты будут работать в ближайшие годы [«БЕЛАРУСКАЕ КІНАМАСТАЦТВА: СТАН І ЗАДАЧЫ», 4 стр.]

Поэту Алексею Зарицкому исполнилось 60 лет. Однако годы, кажется, не тронули этого человека, который остался таким же непосредливым и энергичным, как и сорок лет назад. У поэта Зарицкого своя интонация, свое характерное слово, своя контрастность образа. Больше всего ему удаются глубокие, наполненные философским смыслом стихи [«ЗАЛОТЭ ДНО ПАЭЗІІ», 7 стр.]

В дореволюционной деревне крестьяне редко украшали свои дома. Объясняется это не отсутствием этнических традиций у нашего народа, а его тяжелым материальным положением. Корреспонденция «ДЭКОР У НАРОДНЫМ ДОЙЛІДСТВЕ», помещенная на 8 стр., рассказывает о расцвете в наши дни искусства декоративного оформления в народной архитектуре.

НАШИ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

НА БЕРАЗЕ ВОЗЕРА-ЧАШЫ

Песня — возера на поўначы Глыбоцкага раёна. На беразе яго раскінулася вёска, якая носіць такую ж назву. Сама прырода зрабіла гэты куток прыгожым і прывабным. Возера нагадвае чароўную чашу, якая да краёў напоўнена чыстай крынічнай вадой. Уздэн у ёй, нібы ў лостэрку, дрыжыць сонейка, а ноччу ўсміхаецца месяц.

Не менш прыгожая і сама вёска, якая патане ў зелліне садоў і бору, што падступае месцамі да крайніх дамоў. Будынкі тут дыхтоўныя, у большасці — плітценкі з дзвюма верандамі, шырокімі вокнамі. Нават не верыцца, што яшчэ якіх-небудзь тры дзесяцігоддзі на-

зад тут быў невялікі хутар з некалькімі счарнелымі хацінкамі.

На галоўнай вясковай вуліцы ўвагу прыцягвае новы палац культуры. Гэты трохпавярховы будынак маляўніча ўпісаўся ў мясцовы пейзаж, надаючы яму сучасныя рысы. Але вабіць сялян не толькі знешні выгляд вясковага культурнага цэнтру. Зайдзіце ў глядзельную залу, разлічаную на 500 месцаў. Зручныя крэслы, прыемная афарбоўка сцен. Шырокі экран, сучасная апаратура.

На другім паверсе палаца размешчана бібліятэка. У яе фондах больш за 15 тысяч кніг.

У кабінетах і залах пала-

ца культуры ў вольны час заўсёды можна знайсці для сябе заняткаў па душы. Аднак, бадай, самай вялікай папулярнасцю ў жыхароў вёскі карыстаюцца гурткі мастацкай самадзейнасці. Мясцовыя артысты не толькі выступаюць у сваім саўтэсе, але часта выязджаюць у суседнія гаспадаркі, даюць канцэрты на сцэне раённага дома культуры.

Яшчэ адзін будынак узвышаецца на беразе Песю. Будынак пакуль што завяхаюцца каля яго, заканчваючы аддзелку, а вясковыя хлапцуні і дзяўчынкі ўжо гавораць: «Наша новая школа».

В. КЛЕШЧАНКА.

ВЫДАЕЦЦА УПЕРШЫНЮ

З паездкі па Беларусі ў Маскву вярнулася экспедыцыя Інстытута этнаграфіі Акадэміі навук СССР. У яе складзе былі этно-

графы, гісторыкі, археолагі, якія вивучалі жыццё беларусаў, рускіх, украінцаў, літоўцаў, палякаў і іншых народаў, што жывуць на тэрыторыі Беларусі. Першыя дзеньны этнаграфіі Акадэміі навук СССР. У яе складзе былі этно-

лагічныя экспедыцыі пабывалі ў Малдавіі і на Украіне. Даньня, атрыманыя ў час паездкі, апрацоўваюцца. Ужо сёлета намечана выпусціць гісторыка-этнаграфічны атлас «Украіна, Беларусь, Малдавія». Такі атлас выдаецца ўпершыню.

СУПРАЦЬ СВАЙГО НАРОДА НЕ ПАЙДУ

З Нью-Йорка мне прыслалі газету «Беларусь» за студзень 1971 года. Чытаю загаломкі, перагортваю старонкі, ажно на апошняй баку вялікімі літарамі: «Што ўзрадавала ксяндза Івана?» А пад загаломкам меншымі літарамі ў дужках: «З ягонага ліста да «Голасу Радзімы».

Артукул прысвечаны мне, свяшчэнніку Івану. Слова ксёндз мяне не датычыць — яго я лічу сімвалам былой паланізацыі беларускага краю, маёй любімай Радзімы, глумленнем над маёй залатою бацькоўскай мовай.

Дык што ж мяне ўзрадавала? Гэта артыкул «Колькі ў Беларусі ўніверсітэтаў?», надрукаваны ў «Голасе Радзімы» ў жніўні мінулага года. Змест артыкула мяне сапраўды ўзрадаваў, але вось нейкага чытача і крытыка майго вельмі засмуціў. Ён спярша цытуе мой ліст, робіць нейкія заўвагі ад сябе і ўрэшце канчае: «Падпіс пад лістам — Іван Тарасевіч, свяшчэннік». А сам хаваецца пад подпісам «М-скі».

Пачынае ён так: «Здавалася б, ксяндзу больш да твару быў бы выгалас: «Вось дзе боская прамудрасць!» Гэта ён так дзеля таго, што я кончыў свой ліст словамі: «Вось дзе мудрасць новага ладу!» Ён такім чынам кліць з мяне, бо сам ён, відаць, не верыць у прамудрасць боскую, а я веру шчыра, як найшчырэй.

Далей М-скі кажа: «Жарт жартам, але проста неверагодна, каб ксёндз не ведаў, што галоўная мэта ўсіх гэтых «універсітэтаў» — супрацьрэлігійная і партыйная прапаганда, а тэй навуцы — як кот напалакаў. Большавакі з гэтым і не хаваюцца. У іхнім друку часта спатыкаем партыйныя нагонкі, што ўсе гэтыя «навуковыя грамадскія ўстановы» не даволі вяртыка змагаюцца з хрысціянствам перадусім, але не спаткаем нагонкі за недастатковую навуку—гэта іх менш цікавіць».

М-скі вялікі жартатульнік! Украваецца пад М-скі, каб ніхто не ведаў, хто ён такі. Буду жартавець, у жмуркі гуляць, а вы, панове, згадзіце, хто я. Французскі філосаф Жан Поль Сартр назваў бы цябе, браце, чалавекам дрэннай, злой веры—mal de foi—тым, хто ілжэ сам сабе, ды яшчэ горш, што ілжэ і другім.

На працягу стагоддзяў народныя масы былі рабамі, былі няшчаснымі і бязвольнымі ў руках багатых і магутных гэтага свету. І духоўныя асобы, ксяндзы, папы, свяшчэннікі нічога не рабілі, каб заступіцца за народ, каб вызваліць яго са страшэннага цяжкага становішча. Ім добра было жыць in status quo, у тых умовах, якія спрадвечу існавалі, і яны ішлі рука ў руку з багачамі і прыгнятальнікамі. Калі ж Карл Маркс выдаў свой Маніфест у абарону рабочых, накіраваны на паляпшэнне жыцця народных мас, тады ўвесь капіталістычны свет, а з ім і свет клерыкальнага, абрушыліся на Маркса. А што дзелялася, калі руская рэвалюцыя ўзнялася? Ксяндзы, папы, свяшчэннікі ўсіх чыноў і рангаў клікалі цэлы свет скрышыць, знішчыць гэту рэвалюцыю. Капіталістаў і імперыялістаў так званых дэмакратычных краін не трэба было панукаць да такой работы. Варта дадаць, што Карл Маркс не быў рэлігійным мысліцелем, ён назіраў толькі злоўжыванні рэлігіяй, бачыў раўнадушша рэлігійных колаў, ад самых высокіх да самых нізкіх, у адносінах да шматпакутных народных мас. Ды асабліва сачыў за іх страшэннай варожасцю да сацыялістаў, якія пасля апублікавання Маніфеста пачалі актыўна дзейнічаць.

Мне часта думка прыходзіць у галаву: каб жа хрысціянскі свет на працягу вякоў стараўся гэтак памагчы ў бядзе і нядолі народным масам, каб ён імкнуўся вызваліць іх з-пад ярма багатых, які гэта чынілі і чыняць сацыялісты і камуністы. Не, ён гэтага не рабіў. Таму і атрымліваецца па прымаўцы: што пасеяў вякамі, тое жні цяпер.

На Радзіме, у Беларусі, я жыў васьмю месяцаў і нідзе і ніколі не заўважыў таго, аб чым піша М-скі — той нагонкі ягонай.

Далей М-скі піша: «Неверагодна, каб ксёндз не ведаў пра масавае знішчэнне святарства ў БССР, як і наогул у Савецкім Саюзе, як і пра тое, што большавіцкі патрыятызм і культура ставяць за норму пусціць кулю ў патыліцу, ці выкінуць у канцэнтрацыйныя лагеры, ці запусціць у вар'яцкі дом кожнага, хто адважыцца асуджаць большавіцкі партыйны ўстаноўкі. Дык ці гэта ўзрадавала святара?»

На Радзіме я спаткаўся з адным вельмі добрым і шчырым каталіцкім свяшчэннікам. У гутарцы ён сказаў мне: «Бедаеш, мы, духоўнікі, не вытрымалі экзамена перад народам». Рэвалюцыя, вялікая рэвалюцыя непазбежна мае свае законы і, каб не страціць грунту і таго, што ўжо здабыла, дзейнічае паводле гэтых законаў. Французская рэвалюцыя 1789—1794 гадоў—гульня ў параўнанні з расійскай рэвалюцыяй, у якой справа ішла не толькі пра змену ўраду, але і ўсяго ладу жыцця. Дык вось, духавенства пацярпела і ў французскай рэвалюцыі, бо ішло супраць яе. А ў расійскай рэвалюцыі? Тут справа не ў сувязі з адзінкамі, а з кастай, з «кагалам», так скажаць... Адзінка можа быць нявіннай, а што вырабляла каста? Вось таму расійская рэвалюцыя і не глядзіла па галоўках духавенства. Хрыстос, богачалавек, пайшоў на крыж за грэшнае чалавецтва. Ксёндз жа, свяшчэннік, на жаль, не заўсёды нявінны і праведны — грэшны, як і ўсе людзі — на ўвесь свет трубіць і наракае, што рэвалюцыя яму жыць не дае. Правініўся ты, брат, перад народам і богам, дык і адпакутуй за грахі.

У разгар рэвалюцыі, мабыць, усяк здаралася, але вось калі я быў на Радзіме два гады таму назад, то ніякіх праследванняў не бачыў. Касцёлы, цэрквы былі адкрыты, і ксяндзы, свяшчэннікі служылі ў іх, а веруючыя прыходзілі на службы божыя. Праўда, некаторыя касцёлы і цэрквы не дзейнічалі, аднак таму, што там не было свяшчэннікаў. «Бо іх ліквідавалі большавікі» — скажа спадар М-скі. Бо яны самі далі драла, зазначу я. Ніякай «ліквідацыі» на маёй Радзіме няма.

Быў я, напрыклад, у Загорску, дзе з радасцю даведаўся, што там ёсць 100 праваслаўных манахаў і дзвесце семінарыстаў, якія вывучаюць бага слоўе, каб стаць свяшчэннікамі. Быў у каталіцкім касцёле ў Маскве і папаў акурат на той час, калі ксёндз адпраўляў імшу святыю. Быў у Маскве і ў праваслаўным саборы ў суботу раніцай і бачыў, як людзі ішлі да споведзі, а з другога боку ў гэтым жа саборы адбываўся чин погребения рабы божией такой-то... Быў у каталіцкім касцёле ў Адэсе раніцай у нядзелю. Там ксёндз меў казанне па-польску. З яго слоў ніяк не было відаць, быццам яго праследуюць, быццам нехта хоча яму «кулю пусціць у патыліцу», як гэтага, здаецца, вельмі жадае спадар М-скі. З польскага касцёла я паехаў у праваслаўны сабор пры духоўнай семінарыі і там якраз папаў на службу божую. Хор там спяваў чужоюна... І ў гэтым саборы ніякіх праследванняў ніхто б не змог прыкмеціць.

Быў і ў Мінску. Наведаў архіепіскапа Антонія, высокаадука-

ванага і праведнага пастыра, якога і цяпер успамінаю з любоўю і пашанай. Ад архіепіскапа я паехаў у праваслаўны сабор, дзе сярод тыдня адбывалася служба божая. Быў у царкве ў Гродна на вечерне і на ранішняй літургіі... Што за радасць была для маёй хрысціянскай душы!

Спадар М-скі піша, што на Радзіме толькі і сочаць за тым, каб каго «выкінуць у канцэнтрацыйныя лагеры» за тое, што ён «адважваецца асуджаць большавіцкі партыйны ўстаноўкі». Пачытай ты, брат, «Вожыка!» Будзеш ведаць, што людзі крытыкуюць усё нядрэнае і памылковае і іх не шлюць туды, куды ворагі Савецкага Саюза хочуць, каб іх слалі. Усё дрэннае ў Савецкім Саюзе для спадароў М-скіх — пірог з маслам і радасць вялікая, а ўсё добрае, праведнае — гарчыца, атрута, смутак вялікі для іх неспакойных душаў.

Самакрытыка ў Савецкім Саюзе ёсць! Безупынная і магутная самакрытыка ідзе ўсюды, але на Захадзе яе не бачыць, лепш сказаць, не хочучь бачыць. Дзякуючы гэтай крытыцы і самакрытыцы там адбываецца безупынная эвалюцыя да лепшага жыцця народа. Патрэбны толькі час. Патрэбны навука, сілы, стойкасць у змаганні за лепшую будучыню. Ворагі Савецкага Саюза ведаць гэтага не хочуць. Ворагі не бачаць мора, цэлы акіян злачыстваў, забойстваў, нішчэнне роду людскога ў так званым вольным свеце.

«Дык ці гэта ўзрадавала святара?»

Так, усё добрае, прыгожае, святое з безупынным рухам да лепшай, святлейшай будучыні мяне вельмі радуе. Усё дрэннае, кепскае як на Радзіме, так і ва ўсім свеце, мяне вельмі засмучвае. Асабліва ненавіджу войны і нішчэнне роду людскога.

З дазволу вышэйшых духоўных улад я карыстаюся двума абрадамі ў службах божых: абрадам заходнім і абрадам усходнім, візантыйска-славянскім. Я маюся за Радзіму, за ўвесь Савецкі Саюз і за Амерыку. Маім шчырым жаданнем і маёй шчырай штодзённай малітвай да бога ёсць тое, каб Злучаныя Штаты Амерыкі і Савецкі Саюз прыйшлі да лепшага ўзаемнага разумення, каб палажылі канец «халоднай вайне», наладзілі дружальныя адносіны ва ўсіх галінах духоўных і матэрыяльных імкненняў—у музыцы, літаратуры, мастацтве, у камерцыі, гандлі, турызме і г. д. Гэта было б добра не толькі для добра і шчасця дзвюх дзяржаў-веліканаў, але для добра, спакою, шчасця ўсяго змучанага няспыннымі войнамі, бедамі чалавецтва.

Вядома, такое сусінаванне было б не да спадобы спадару М-скаму і такім, як ён. Іх гарачым жаданнем ёсць вось што: каб Амерыка пайшла крывавай вайной на Савецкі Саюз і знішчыла там усё дашчэнту. Ёсць жа людзі на свеце! І як іх радзіла Беларусь?!

Спадар М-скі заканчвае: «Не самавіта ж выглядаюць і менскія Іваны, калі давалася ім, бедалагам, браць ксяндза «на ўзбраенне» свайму агітпролу!»

Так, слаўныя і мілыя людзі, гэтыя «мінскія Іваны». Паважаю і люблю я іх. І хвалю за іх слаўны «Голас Радзімы». Люблю і шчыра паважаю ўсёй маёй істотай мой дарагі, любімы і таленавіты беларускі народ. З гэтакім добрым, шчырым, працавітым, стойкім, адданым дабру і праведнасці народам я нідзе яшчэ не сустракаўся, хоць і жыў у шмат якіх мясцінах нашай шматпакутнай зямлі. І супраць гэтага народа, супраць Радзімы я ні з кім і ніколі ў «вольным свеце» не пайду.

Іван ТАРАСЕВІЧ, свяшчэннік.

У МІНСКУ 16—17 сакавіка працаваў III з'езд Саюза кінематаграфістаў Беларусі. Справаздачны даклад праўлення Саюза кінематаграфістаў БССР зачытаў член прэзідыума праўлення Саюза І. Дабралюбаў.

За гады, якія мінулі пасля апошняга з'езду кінематаграфістаў рэспублікі, былі зроблены захады па арганізацыі і творчай перабудове нашай кінематаграфіі: адбылося аб'яднанне студый, створана аб'яднанне тэлевізійных

кінамастацтва была і застаецца наша рэчаіснасць, многа ўвагі і сіл аддалі ёй і беларускія кінематаграфісты.

Як складалася рэпертуар студый ў 1971 годзе?

На сцэнарыі Р. Шмырова рэжысёр Б. Сцяпанавіч працуе над пастаноўкай карціны «Бацька!», прататыпам галоўнага героя якой з'яўляецца праслаўлены партызан Герой Савецкага Саюза Мікалай Шмыроў.

Пачата работа над каляровай шырокаэкраннай карці-

БЕЛАРУСКАЕ КІНАМАСТАЦТВА: СТАН І ЗАДАЧЫ

фільмаў, павялічылася кінавытворчасць, колькасць вырас калектыву студый, — гаворыцца ў дакладзе.

З буйных твораў, зробленых на гісторыка-рэвалюцыйным матэрыяле, дакладчык адзначыў пастаўленыя старэйшым рэжысёрам Ул. Корні-Сабліным фільмы «Запомнім гэты дзень» (сцэнарыі А. Куляшова і М. Лужаніна) і «Крунныне Імперыі» (сцэнарыі М. Влеймана і Н. Каварскага на адыменным рамана М. Казакова). У гэтых фільмах рэжысёр паказаў будні рэвалюцыі, героіку і рамантыку рэвалюцыйнага подзвігу, расказаў пра людзей — удзельніцаў і твораў рэвалюцыі.

Кінематаграфісты зноў звярнуліся да гісторыка-біяграфічнага жанру, у прыватнасці, да стварэння кінатвораў на матэрыяле далёкай гісторыі. У фільме «Я, Францыск Скарына» (сцэнарыі М. Садковіча, рэжысёр Б. Сцяпанавіч) увасоблены вобраз вялікага сына беларускага народа, вучонага-гуманіста, асветніка. Беларускае кіно ўпершыню звярнулася да такой далёкай гісторыі свайго народа.

Героіка-патрыятычная тэма ца-ранейшаму прыцягвае ўвагу майстроў беларускага кіно. Менавіта ў вырашэнні гэтай тэмы «Беларусьфільм» мае найбольшыя поспехі.

Як і раней, у апошнія гады кінематаграфісты працягвалі распрацоўку тэмы Вялікай Айчыннай вайны. Рэжысёр В. Тураў завяршыў экранізацыю раманаў А. Адамовіча «Вайна пад стрэхамі» і «Сыны Ідучы ў бой».

Кінастудыя «Беларусьфільм» даўно і пастаянна працягвае добрую традыцыю, ствараючы карціны для дзяцей і юнацтва. Вялікі поспех выпаў на долю дзіцячай карціны «Іван Макаравіч». Фільм удастоены міжнароднай прэміі ў Венецыі і некалькіх прызоў і дыпламаў, а яго стваральнікі сталі лаўрэатамі прэміі Ленінскага камсамола Беларусі.

Галоўнай тэмай савецкага

най «Магіла льва» ў пастаноўцы маладога рэжысёра В. Рубінчыка. Гэта будзе расказ аб прададзены сялянскага бунту Машэку. Асновай сцэнарыя з'яўляецца паэма Янкі Купалы «Магіла льва», заснаваная на беларускай легендзе.

Ідучы здымкі яшчэ адной гістарычнай карціны «Рудабельская рэспубліка».

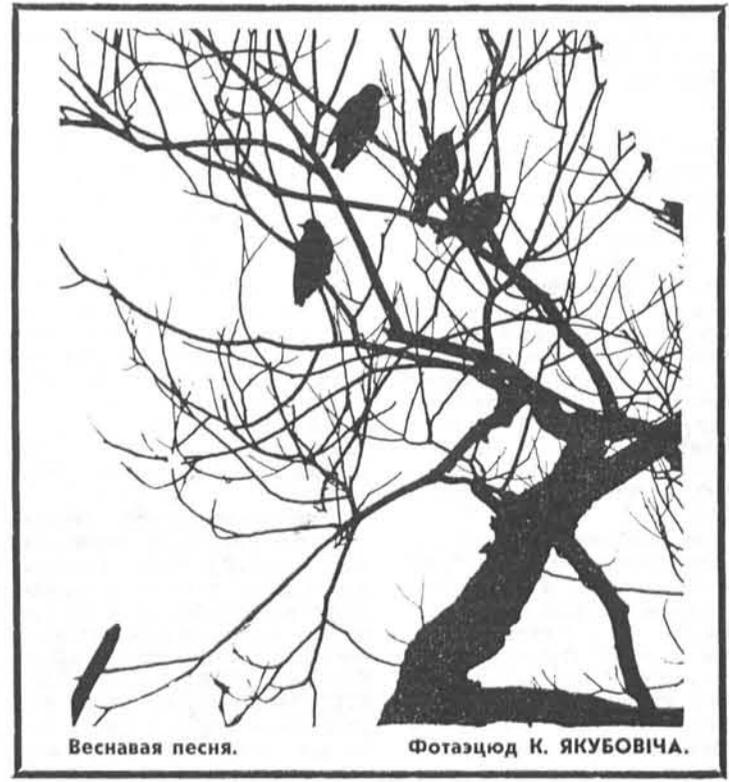
У плане 1972 года стаіць фільм сумеснай вытворчасці са славакімі кінематаграфістамі — «Капітан Наленка», які раскажа пра слаўнага сына славацкага народа Героя Савецкага Саюза Яна Наленку, які ў цяжкіх умовах устанавіў кантакт з беларускімі партызанамі, супрацоўнічаў з імі, а пазней перайшоў на іх бок.

Ленінскую тэму распрацоўвае пісьменнік Іван Шамкінін у сцэнарыі «36 вагонаў».

Сучасная тэма прадстаўлена двума сцэнарыямі: «Залаты ганак» С. Паллякова і «Хроніка ночы» А. Спешнева. У перспектывым плане стаяць экранізацыі твораў Якуба Коласа, Змітрака Бядулі.

За мінулыя чатыры гады на экраны рэспублікі і краіны выйшла 236 дакументальных кінафільмаў, створаных у творчым аб'яднанні «Летапіс». Гэта вельмі розныя фільмы і па тэмах, і па жанрах.

У ліку лепшых работ дакументалістаў можна назваць такія фільмы апошніх гадоў, як «Генерал Пушча», «Пакараны смерцю ў 41-м», «Першыя ноты», «Паляванне са старым сабакам», «Штрыхі да партрэта», «Бронзавы салдат», «У агні жыцця», «Больш мой, Хатынь», «Ставіцца ў абавязак», «Цару ўезд забаронены» і многа іншых, якія яшчэ і яшчэ раз пераконваюць у тым, што дакументальнае кіно — мастацтва высокае і складанае, якое патрабуе ад мастака глыбокага асэнсавання матэрыялу, пошуку паўных выразных сродкаў для дасягнення арганічнага зліцця дакументальнай і мастацкай асноў.

Веснавая песня.

Фотаэцюд К. ЯКУБОВІЧА.

НЕБА ПАЧЫ- НАЕЦЦА З ЗЯМЛІ

У яе прыгожыя, вялікія і загадкавыя вочы. А паходка такая імклівая, што, здаецца, вось зараз расправіць крылы і... паляціць.

Яна і сапраўды лятае. Таісія Перасекіна — адзіная жанчына-лётчыца ў Мінскім аэрапорце, які ў студзені 1969 года прыняў яе ў сваю сям'ю.

Хто з нас у дзяцінстве не марыў аб самалётах? Але для адных гэта так і засталася блакітнай марай дзяцінства, для іншых ператварылася ў зручныя пасажырскія крэслы серабрыстых лайнераў. І толькі самыя верныя, самыя адданыя сваёй мары браліся за штурвал самалёта. Як правіла, гэта мужчыны.

Таісія таксама марыла аб авіяцыі, але яна хацела будаваць самалёты. Скончыла авіяцыйны тэхнікум і з дыпламам тэхніка-канструктара некалькі год працавала ў канструктарскім бюро. У авіяцыю ж, паводле яе ўласных слоў, трапіла выпадкова. Неяк раз сяброўка, якая займалася ў мясцовым аэраклубе ў парашутным гуртку, паклікала Таісу на аэрадром. Тут ёй спадабалася ўсё: і зялёнае лётнае поле, і бяздоннае неба, і паветра, поўнае гулу матораў. А калі яна зрабіла

свой першы скачок з парашу-там, зразумела — гэта назаўсёды.

Цяжка адразу сказаць, за што чалавек любіць неба. Можна за тое, што з вышыні лепш прыкмячаеш, якая прыгожая зямля — з карагодмі беластовых бяроз, з золатам калгасных ніў, з зямлімі заснежанымі прасторами. Таісія рэгулярна наведвала парашутны гурток, а сама ўсё часцей паглядала на штурвал самалёта. Хацелася самой павесці яго ў вышыню.

І вось маленькі спартыўны ЯК-18. Радасць палёту чаргавалася з нялёгкамі і складанымі трэніроўкамі. Менавіта яны прывялі да перамог у спаборніцтвах. У 1965 годзе Таісу залічылі ў жаночую зборную каманду краіны, прысвоілі званне заслужанага майстра спорту. У жніўні 1966 года яна ўдзельнічала ў грандыёзным святочным парадзе савецкай авіяцыі ў Тушына. Ужо не на ЯК-18, а на сучасным магутным самалёце выконвала складаныя фігуры і віражы вышэйшага пілатажу.

Потым Таісія Васільеўна пакінула спорт, але з авіяцыяй не разлучылася: вось ужо трэці год працуе ў грамадзянскай

авіяцыі другім пілотам. Дазвол на ваджэнне яна атрымала не адразу: не дапамагалі ні тытулы чэмпіёнкі, ні званне заслужанага майстра спорту. «Прафесія лётчыка цяжкая, не жаночая гэта справа», — гаварылі ёй. Многа абыйшла яна кабінетаў, усюды спрачалася, прасіла, даказвала, і дазвол быў атрыманы.

Цяпер амаль кожны дзень — палёты. Асабліва шмат работы летам, калі павялічваецца колькасць пасажыраў. Таісія Васільеўна лятае ў пары з Леанідам Шарстнёвым, камандзірам карабля, чалавекам па-мужчынску нешматслоўным. На ўсе пытанні аб сваім незвычайным партнёры ён адказваў адным словам: «нармальна». А потым дадаў: «Сёлета камандаванне думае прызначыць Таісу камандзірам карабля».

Прызначэнне камандзірам карабля — прызнанне заслуг і аказанне даверу. Гэта, зразумела, не апошняя ступенька Таісіі Перасекінай, а хутчэй пачатак вялікага шляху. Цяпер ёй 29 год, наперадзе яшчэ і новыя маркі самалётаў, і новыя прызначэнні, і новыя палёты. Яна знайшла сваё месца сярод людзей, знайшла сваю справу.

Л. КАРОБКІНА.

ПІСЬМО З АЎСТРЫІ

Лістоў 1941 год. У інтэрнацыянальным піянерскім лагер у Наваельні, пад Баранавічамі, на летні адпачынак прыехалі дзеці палітычных эмігрантаў: чэхі, аўстрыйцы, балгары, італьянцы, негры.

Вайна парушыла мірную цішыню дзяцінства. Хлопчыкаў і дзяўчынак пачалі спешна эвакуіраваць. Але ўдалося вывесці не ўсіх. Многія самастойна рушылі на Маскву. У іх ліку быў і аўстрыйскі хлопчык Уладлен Бадьян. Дзеці дабраліся толькі да Мінска, дзе іх затрымалі фашысты. Уладлена адправілі ў Сямкаўскі дзіцячы дом. Да вайны ў ім выхоўваліся дзеці, бацькі якіх загінулі ў грамадзянскую вайну. Цяпер жа гэта быў дзіцячы лагер смерці. У знясіленых ад холаду і голаду малых гітлераўцы бралі кроў для нямецкіх салдат, выпрабавалі на дзецях новыя лякарствы. Пабоі, здзекі былі звычайнай з'явай.

Фашысцкае камандаванне вырашыла вывесці дзіцячы дом у Германію. Пра гэта даведаліся народныя месціцы партызанскай брыгады «Штурмавая». Калі група партызан вярнулася пасля чарговага задання, камісар брыгады Ілья Фёдарай сказаў:

— Такарышы, я разумею, што вы стаміліся, але аперацыю па выратаванні дзяцей адкладваць нельга.

У ноч на 14 лютага 1944 года партызанскі асоб пад'ехаў да заснежаных будынкаў дзіцячага дома. Малых паціху будзілі, захутвалі ў кашукі, хусткі, усаджвалі ў сані. Потым асоб ехаў праз вёскі, і сялянкі разбіралі дзяцей па хатах. Уладлен трапіў у сям'ю Максіма і Параскі Паньш, якія жылі ў вёсцы Дашкі, і стаў іх чацвёртым дзіцем. Калі Савецкая Армія вызваліла Беларусь ад фашысцкіх захопнікаў, Уладлен пераслаў бацькам пісьмо. Неўзабаве на яго прыехалі з Масквы прадстаўнікі аўстрыйскага пасольства.

У Маскве хлопчыка чакала вялікая радасць — тут ён сустрэўся з бацькам і маці. Разам з імі вярнуўся на радзіму. Вучыўся, скончыў інстытут, пачаў працаваць у фірме «Ангер».

Цяпер Уладлен Бадьян — дырэктар аўстрыйскай фірмы «Ангер-пластык-машынабудаўніцтва». Ён не забыў хлопчыкаў і дзяўчынак, з якімі дзяліў апошняю скарынку. Шчырую ўдзячнасць захаваў да людзей, якія выратавалі яму жыццё. Вось радкі з яго пісьма, дасланага вучням Сямкаўскай саветорнай школы-інтэрната:

«Паміж маёй фірмай і савецкімі арганізацыямі даўно ўстанавілі моцны дзелавы кантакт. Вельмі рады, што мне, інашаземцу, выратаванаму савецкімі людзьмі, даводзіцца ўносіць уклад у будаўніцтва вялікай ліміі Савецкага Саюза — пастаўляць сучаснае абсталяванне. Я часта бываю ў розных гарадах Савецкага Саюза, асабліва ў Маскве. Спадзяюся, што змагу прыехаць і ў Мінск...»

А. ПЯТРОВІЧ.

A and B in the New Five-Year Plan

By Mikhail KLESHCHINOV

- FOUNDATION — NEW MACHINERY AND ADVANCED TECHNOLOGY
- THE HIGHEST CAPACITY MACHINES
- FIRST PLACE IN THE WORLD
- CONSUMER GOODS — QUANTITY AND QUALITY

FIRST of all let us remind you that the first letters of the alphabet — A and B — are used in economics to designate quite real and, moreover, quite important things — two groups of industrial production: group A — the production of the means of production and group B — the production of consumer goods. Today we shall speak of the correlation between these two groups in the new Five-Year Plan in the USSR.

The correlation of the A and B groups characterizes the trend of a country's economic development. For many years the main trend in Soviet industry was the priority growth and accelerated development of production of the means of production. Production in group A developed at a more rapid rate than in group B. That was necessary in order to build up the economic potential of the country, because heavy industry is the basis of the entire economy, and of the defences of a

state. The more metal, electric power, fuel, machine tools, machines, cement, plastics and other means of production a society has at its disposal, the greater are the opportunities opened up for developing agriculture, the light and food industries and for housing construction.

«Everything for man, for the benefit of man» — such is the programme slogan of the Communist Party of the Soviet Union, and it points to the vitality, humaneness and progressive nature of our state and social system. It also determines the main target of socialist production — the ever fuller satisfaction of the constantly growing requirements of society. However, the material wealth channelled to meet these requirements must correspond with the real opportunities at the disposal of society. Every period in the progress of our society has had its own proportions and its own correlation between consumption and accumulation.

Higher rates of development of group B — the production of consumer goods — and, on this basis, more rapid rates of raising material standards of life of the people, are a feature of the present period in the development of Soviet economy. One of the indications of this phenomenon is the closing of the gap between the growth rates in the production of means of produc-

tion and of consumer goods in the overall industrial output.

Favourable prerequisites for these changes took shape already at the outset of the 8th Five-Year Plan (1966-1970). The output of heavy industry had increased more than 160 times and its share in the country's overall industrial production had gone up from 39.5 per cent to 74.1 per cent in the course of the fulfilment of the five-year economic development plans between 1929 and 1965 (this includes four years — 1941-1945 — of the war against German fascism). The engineering, power, metallurgy and fuel industries attained especially high levels of development. Thus, the economic potential of the country became so mighty that it proved possible to accelerate the development rates in group B, bringing them nearer to those of group A. While the average annual increase in production in the 7th Five-Year Plan (1961-1965) was 9.6 per cent for group A and 6.3 per cent for group B, in the 8th Five-Year Plan, just completed, the figures were 8.6 and 8.3 per cent respectively.

The light and food industries, and the other branches which serve the population's needs, were considerably developed in the last Five-Year Plan. Alongside that, consumer goods were also produced by some branches of heavy industry, in particular by the engineering, chemical and timber industries.

The Draft Directives of the 24th CPSU Congress for the 1971-1975 Five-Year Plan for the economic development of the USSR envisage a further upswing in the material well-being and cultural standards of the working people, on the basis of the intensification of all branches of industrial and agricultural production. The Draft Directives says: «It is necessary to direct the development of all the branches of industry towards the fullest satisfaction of the Soviet people's vital requirements, for which purpose provision shall be

made for the most rapid growth and increase in the share of industry turning out consumer goods, raw materials, and the machinery and equipment for their manufacture».

The Draft Directives envisage that for the first time in the history of the Soviet five-year plans the growth of consumer goods output will outstrip that of the production of means of production: the growth planned for group A is 41-45 per cent and for group B 44-48 per cent. All branches of industry will be producing household, recreational and sports goods.

It is planned by 1975 to raise the production of fabrics to 10,500-11,000 million sq metres, of leather footwear to 800-830,000,000 pairs, to increase the output of knitwear 1.5 times as compared with 1970, and of garments 1.4 times. The output of durable goods, such as radio sets, TV sets, washing machines, cars and motorcycles, will grow especially rapidly.

Another important task is the further reequipping of many branches of industry by the introduction of new machines, advanced technology, and the mechanization and automation of production. In particular, many new enterprises of the light industry have been built and ones reconstructed in the course of the 1966-1970 Five-Year Plan. This work is to be continued in the 9th Five-Year Plan. The output of food, meat, dairy and fishing industries is to go up by 30-35 per cent. The volume of production in agriculture is to increase by 20-22 per cent.

It is important to mention here that priority rates of development inside group A are to be given to the industrial branches which serve to the greatest extent the needs of engineering progress, i.e., power engineering, especially atomic energetics, machine building, chemistry, petrochemistry and the gas industry.

The generation of electricity is to grow in the last year of the

new Five-Year Plan to 1,030-1,070,000 million kWh.

For comparison we might add that this is more than all the electricity produced in 1969 by Great Britain, West Germany, France, Italy and Japan taken together. New large capacities are to be put into operation at a number of thermal, hydro and atomic power plants. Construction will start on several new gigantic power plants. The engineering industry will produce complete sets of equipment for gigantic power units of 500,000 and 800,000 kW capacity at thermal power plants, gas turbines of 100,000 kW capacity, and reactor installations with capacities of 1,000,000 kW and more for the atomic power plants. That is the standard which the Soviet engineering industry will achieve!

The production of other advanced machines — metal-cutting machine tools with programme control, precision instruments, electronic computers, etc. — is also to develop at an accelerated rate. The production of agricultural, construction and land amelioration machines is to grow considerably. Tractor production alone will increase to 575,000 in 1975.

One can clearly see from the Draft Directives of the 24th CPSU Congress that the main trend of development of Soviet economy in the 9th Five-Year Plan is the all-round intensification of social production. The very clear and definite task has been set of raising engineering standards, and general efficiency, of improving quality of goods and of increasing the role played by standards in improving the goods produced. The change in proportion also continues with regard to the A and B groups. Figuratively speaking, B now emerges in front of A in rates of growth.

The fulfilment of the Party's programme for the development of the Soviet economy will make the life of our people even richer and more cultured.

П. КОВАЛЬСКИЙ

В БРЕСТСКИХ ЛЕСАХ

Записки партизана

ЧЕРНЫЕ ДНИ ИСПЫТАНИЙ

Вражеская артиллерия с западного берега Буга била и била по разбуженному неожиданным нападением городу. В синем предутреннем небе надрывно гудели фашистские бомбардировщики. Вспыхивали и рушились здания, и по засыпанному битым кирпичом улицам в панике металась полураздетые люди, не понимающие того, что происходит вокруг.

Немцы вели прицельный огонь по городским казармам, по общественным и административным зданиям, по домам, в которых жили семьи военнослужащих, партийных и советских работников: гитлеровская разведка успела обеспечить своих артиллеристов точными ориентирами. Из-под обуглившихся развалин, из груд дымящегося розовой пылью кирпича все еще доносились предсмертные хрипы женщин и полные ужаса крики детей. Уцелевшие искали спасения на окраинных улочках, прятались у соседей, бежали прочь от города. Но уцелевших было совсем немного...

Город пылал, и гитлеровцам казалось, что и его, этот первый советский город, они возьмут с ходу, одним ударом, как брали совсем недавно польские и бельгийские, французские и голландские города. Но рядом с городом яростно и жесточенно сражался гарнизон Брестской крепости. На городском вокзале красноармейцы и железнодорожники добивали вражеских десантников. На окраинных улицах защитники города одну за другой отражали атаки противника. И тогда гитлеровцы, педантически верные своей тактике охватов, клинчей и клещей, начали обходить, обтекать Брест стороной, оставляя довершение его разгрома частям своего второго эшелона.

Вероломного вражеского удара в эту июнь-

1

скую ночь не ожидал никто, хотя и в Бресте уже многие понимали, что рано или поздно война с фашистской Германией неизбежна. Но наступил час суровых испытаний, и всенародная битва началась...

Уже в июле на Брестчине появились первые, пока немногочисленные партизанские отряды, в населенных пунктах — первые подпольные и антифашистские группы. В них входили коммунисты и беспартийные советские служащие, оказавшиеся в тылу у противника, бойцы и офицеры Красной Армии. Заодно с ними действовали и многие местные жители, год с небольшим назад восторженно встретившие долгожданное освобождение от гнета польской буржуазии: выстраданное, годами суровой борьбы завоеванное право на свободную жизнь никто не хотел уступить врагу!

Так думали и односельчане Юлия Беренчика в деревне Пески Березовского района Брестской области. Правда, некоторые из песчанских жителей относились к Беренчику и к таким, как он, не без подозрения. Хотя бы Степан Сердюк: кому, как не ему, лучше других знать Юльку? Выросли на одной улице, мальчишками вместе коней в ночное гоняли, вместе ходили в школу. В прежние времена, «за панамы», даже к подпольщикам-коммунистам с одинаковым сочувствием относились, а нередко и помогали им чем могли. Но незадолго до прихода Красной Армии Беренчик женился, и дальнейшие пути приятелей разошлись: Юлий стал сдержаннее, серьезнее, Степан же по-прежнему любил погулять, выпить при случае и без случая, поволочиться за деревенскими девчатами. Словом, рубаха-парень!

Вот почему и Советскую власть они встретили по-разному. Юлий Беренчик всей душой принял ее, сразу включился в кипучую работу по пере-

2

стройке деревенской жизни на новый, советский лад. А Степану Сердюку сама жизнь стала не мила: что это за порядки, когда ни выпить «волью» нельзя, ни рожу набить кому захочется?

Ожил Сердюк, как только нагрянули гитлеровцы. Чуть ли не первым в своей деревне с превеликой радостью пошел служить в фашистскую полицию, созданную для охраны местного спиртзавода. И не пожалел: пей сколько хочешь, гуляй, — море по колено! Никто слова поперек сказать не смеет! Даже Беренчик, и тот, встречая теперь Сердюка на улице, опускал глаза: видно, понял, на чьей стороне сила.

И невдомек было ни Степану Сердюку, ни другим песчанским полицаям, что внешне тихий, покорный Юлий Беренчик ни на день, ни на минуту не покорился фашистам. Что тут же, в Песках, буквально бок о бок с полицейским участком, с первых дней немецкой оккупации действует созданная Юлием Беренчиком подпольная группа борцов-антифашистов. Что один из подпольщиков этой группы, Иван Васильевич Шульга, по заданию Беренчика поступил на службу в полицию и регулярно сообщает Юлию обо всех замыслах и секретных планах полицаяв и гитлеровцев. И что Юлий Беренчик поддерживает постоянную связь не только с партизанами в окрестных лесах, но и с диверсионно-разведывательной группой Красной Армии, на самолете заброшенной в глубокий вражеский тыл.

Больше того: откуда было Степану Сердюку и его собутыльникам-полицаям знать, что песчанские подпольщики вместе со своим командиром выходят по ночам на боевые операции, и тогда взлетают на воздух немецкие автомашины на дорогах, загораются немецкие склады с награбленным у населения добром, падают сраженные пулями неуловимых народных мстителей

3

немцы? Гитлеровцы и полицаи с ног сбивались в поисках партизан, арестовывали, пытали и расстреливали всех, заподозренных в связи с ними. А Юлий Беренчик, встречая Степана Сердюка, покорно опускал перед ним свой пылающий ненавистью, суровый и непрощающий взгляд...

Но однажды — это было уже осенью — Иван Шульга предупредил Юлию, что в полиции стало кое-что известно.

— Определенного у них ничего нет, — сказал он, — но начальник полиции что-то замышляет. Могут и тебя арестовать для «проверки», а из нее ты едва ли выберешься живым. Тот же Сердюк продаст, лишь бы выслужиться перед начальством.

Шульга не ошибся: Беренчик заметил, что за ним и за его домом установлено наблюдение. Увести с собой жену Надежду и дочь Юрию Юлий уже не мог и, распрощавшись с ними, темной ночью выбрался из Песков. Вместе с ним ушли из деревни все подпольщики, и только Иван Шульга остался «служить» в полиции: о его подпольной работе пока никто не догадывался. Как ни странно, фашисты не тронули Надежду и Юрию. Очевидно, решили схватить Юлию, когда он рано или поздно придет за ними.

А подпольщики обосновались на одном из островков-грудков среди болота, что раскинулось неподалеку от деревни Коречин Ивацевичского района. Поначалу их было совсем немного: только те, кто вместе с Беренчиком покинул Пески. И оружия не хватало: несколько винтовок на всех, с десятком немецких гранат и считанное количество патронов. Но постепенно на грудок пробирались новые люди: патриоты из окрестных деревень и сел, которым тоже грозила гибель; красноармейцы и командиры, сбежавшие из фашистских лагерей для воен-

4

нопленных; военнослужащие-окруженцы, нашедшие временное пристанище у местных жителей. На первых порах помощь оружием и боеприпасами им оказал давнишний друг песчанских хлопцев, бывший старшина-сверхсрочник Василий Монахов, ставший начальником штаба партизанского отряда, который вскоре после начала войны создал старый коммунист Николай Харитонович Колтун.

Дружба песчанской молодежи с Василием началась еще в довоенную пору, когда Монахов служил старшиной роты в стрелковом полку, расквартированном в военном городке неподалеку от деревни. Воины бывали частыми и желанными гостями в Песках, где веселый плясун, баянист старшина влюбился в красивую, бойкую и остроглазую деревенскую дивчину хохотунью Сашеньку. Свадьбу играли всей деревней; даже сам командир полка был посаженным отцом на ней. И казалось тогда, что молодым суждена долгая счастливая жизнь.

Но короткой июньской ночью поднятый по тревоге стрелковый полк ушел в бой с фашистами, защищать Брест. Старшину с небольшой командой бойцов оставили охранять военный городок. А часам к десяти утра выяснилось, что гитлеровские части обошли город стороной, и Монахов получил приказ сжечь городок, взорвать имущество, оставшееся оружие и боеприпасы и уходить на соединение со своими.

Забегать в Пески, за женой и родившимся недавно сыном, Василий не смог: надо было вести бойцов на восток. Но фашисты успели ворваться в Картуз-Березу, перерезали все пути отхода, и пришлось Монахову пробираться в Коречинские леса, где в это время уже находилась группа таких же военнослужащих во главе с лейтенантом Красной Армии Алексеем Чертковым. А в сосед-

5

нем городе, в Ивацевичах, подпольную боевую ячейку организовал младший политрук Федор Беляев. Все эти три группы влились в партизанский отряд Николая Колтуна, которому, для дезориентации противника, придумали мифический номер «сто двенадцатый»: вот, мол, как нас тут много! Командиром отряда избрали Алексея Черткова, комиссаром — Федора Беляева, а начальником штаба — вчерашнего старшину-сверхсрочника Василия Монахова.

Все в отряде было, как в настоящей воинской части: отделения, взводы, команда разведчиков, диверсионная группа. Были созданы партийная и комсомольская организации, установлены связи с подпольщиками в окрестных населенных пунктах, в том числе и с Беренчиком в деревне Пески. А теперь и Беренчик со своими подпольщиками ушел из Песков в лес.

Страшной, горькой оказалась для Монахова первая встреча с песчанским другом: Юлий не смог утаить горе, обрушившееся на Василия. Захватив Брест, гитлеровцы начали выяснять, кто уничтожил военный городок стрелкового полка. Нашелся предатель, назвавший ушедшего к партизанам старшину, и фашисты, нагрянув в Пески, схватили Сашеньку с маленьким сыном. Их расстреляли вместе с несколькими тоже приговоренными к смерти крестьянами, повесив на груды Сашеньке кусок фанеры с надписью: «Партизанская жена и сын». А на следующую ночь Беренчику и его ребятам удалось тайком похоронить расстрелянных на деревенском кладбище...

Яростно, беспощадно мстили партизаны гитлеровским палачам. К концу года лесные дороги стали для них почти непроходимыми; летели под откос вражеские эшелоны с живой силой и боевой техникой на железнодорожных путях; даже в крупных населенных пунктах немецкие и поли-

6

цейские гарнизоны вынуждены были обнести свои казармы высокими заборами из густо натянутой колючей проволоки.

А партизанское движение продолжало шириться не только в Березовском и Ивацевичском районах, но и по всей Брестской области. К началу сорок второго года кроме сто двенадцатого, по-прежнему базировавшегося в Коречинском лесу, появился отряд имени Щорса в Косовском, Старосельский отряд, Брестский подпольный антифашистский комитет в Гута-Михалинских лесах. Юлий Беренчик со своей группой организационно примкнул к сто двенадцатому отряду на правах отдельного подразделения, но так и остался на грудке посреди болота, через которое не могли пробраться ни гитлеровские каратели, ни их холуи — полицаи.

Здесь, на этом лесном партизанском островке, мне и довелось встретиться с ним.

Радостной была эта встреча, особенно потому, что до нее на мою долю, как и на долю очень многих советских воинов, выпали долгие месяцы страшных, нечеловеческих испытаний...

Наша стрелковая дивизия, в которой я командовал отдельным зенитным артиллерийским дивизионом, впервые вступила в бой с противником на рубеже обороны Орша—Витебск. Больше месяца мы сдерживали ожесточенный натиск не считавшегося с потерями врага, шаг за шагом уступая ему политую кровью советских бойцов родную землю. Дивизия почти не получила пополнения живой силой, гитлеровская авиация парализовала подвоз боеприпасов и снаряжения, а в довершение беды мы в самом начале августа попали в плотное вражеское окружение, вырваться из которого удалось очень немногим. Падали, сраженные пулями и снарядами, бойцы и коман-

7

диры. Немецкие автоматчики добивали истекающих кровью раненых. Всех, кто еще мог передвигаться, строили в колонны и по жаре, без пищи, без воды угоняли в свой тыл.

Не помню, как наша колонна добралась до лагеря военнопленных в городе Сувалки. Но едва немножко окреп, собрался с силами — и вместе с несколькими товарищами совершил побег. К сожалению, далеко уйти нам не удалось: немцы быстро выловили беглецов и, избитых и окровавленных, опять бросили за колючую проволоку.

Люди погибали здесь каждый день: от незаживающих ран, от истощения, от заразных болезней. За малейшую непокорность гитлеровские охранники расстреливали пленных на месте. Даже самые сильные и выносливые за какой-нибудь месяц-другой превращались в живые скелеты. Покориться? Ждать, пока и наши трупы уволочут в глинистую яму со смердящей водой на дне? Нет! Пусть убьют при попытке к бегству. Пускай поймают и потом зверски замучают до смерти. Лучше смерть, чем такие бесконечные, адские муки. Надо бежать!

Горький опыт неудавшейся попытки заставил продумать и предусмотреть многое. Большой группе беглецов от преследования не уйти: все дороги забиты гитлеровцами, во всех населенных пунктах стоят их гарнизоны. Надо бежать двуметром человеку вместе, не больше. И держаться подальше от дорог, не появляться вблизи населенных пунктов. И, конечно же, двигаться там, где больше лесов: днем отсыпаться, а ночью идти...

Мы бежали втроем: Саша Кифоренко, Костя Белокрылов и я. Знали друг друга еще с довоенной поры, вместе воевали в одной дивизии, и в плен попали, и в этот лагерь.

(Продолжение следует).

8

ЗАЛАТОЕ ДНО ПАЭЗІІ

Аляксею Зарыцкаму ~ 60 год

Кажуць, што заўзятыя шукальнікі надзвычайнага надоўга захоўваюць душэўную маладосць. І гэта, мабыць, праўда, бо неўтаймаванасць пошуку вядзе іх па жыцці і надае сілы перамагаць усялякія жыццёвыя цяжкасці. Паэту Аляксею Зарыцкаму шасцьдзесят гадоў, а для мяне ён застаўся такім жа няўрымслівым і энергічным юнаком, як і сорак гадоў назад.

Першыя вершы паэта былі надрукаваны ў газеце ў 1927 годзе. У пачатку трыццатых гадоў ён уступіў у бабруйскае літаратурнае аб'яднанне БелАПП, друкаваўся ў літаратурным дадатку да бабруйскай газеты «Камуніст». Першы зборнік вершаў паэта выйшаў у 1932 годзе пад назвай «Эпічныя фрагменты». Пазней выдаюцца яго зборнікі «Дняпроўскае рэха», «Арліная крыніца», «Наш сын» і многія іншыя.

Пераехаўшы на сталае

жыццё ў Мінск. Зарыцкі падружыўся з месціслаўскай «тройцай» (так называлі ў той час Куляшова, Астапенку і Таўбіна). Ён сустрэў рамантыкаў, такіх жа неспакойных, як і ён, шукальнікаў паэтычнага слова.

Так пачыналася паэтычная маладосць сённяшняга юбіляра. Перад ім паўстала зусім неабходная задача авалодання культурай літаратурнага майстэрства, вялікай спадчынай сусветнай класікі. У 1932 годзе Зарыцкі паступіў на вучобу ў Маскоўскі інстытут замежных моў, каб чытаць у арыгінале класікаў сусветнай паэзіі — Шылера, Гейне, Гёте. Гэта быў перыяд пошукаў свайго ўласнага слова, свайго адзінай паэтычнай мовы, такой мовы, якая вылучала б яго сярод маладых плеяды паэтаў. Пасля сканчэння інстытута паэт зноў звяртаецца да любімай паэзіі. У адным са сваіх вершаў таго часу ён кажа:

Хацеў бы я на гэтай кручы стаць
Кастром, што пахне дымам і смалою,
Каб над ракой то полымем шугаць,
То іскрай узлятаць малою.

Але падзеі і жыццё перайначылі яго намеры. З 1938

па 1946 год Зарыцкі — у рэдах Савецкай Арміі. Усю Айчынную вайну ён служыць у разведадзеле адной авіяцыйнай часці. Сваімі вачыма паэт бачыў жахі Вялікай Айчыннай вайны, сустрэкаў шмат цікавых людзей, якія ўзбагацілі яго памяць незвычайнымі і незабыўнымі ўражаннямі. Радкі вершаў з паходнага бланкета Зарыцкага з'яўляюцца сведкамі вялікага сардэчнага ўзрушэння і любові да сваёй Радзімы.

Пасляваенныя гады з'явіліся для паэта Зарыцкага найбольш плённымі. Амаль усё найлепшае, найбольш працулае ў яго паэзіі прыпадае на гады мірнага будаўніцтва. Усхваляваны радкі з вершаў Аляксея Зарыцкага сведчаць, што без сучаснасці не існуе для яго паэзіі. Яна загучала з кніжак «Размова з сэрцам», «Світанскія сады», «Вяртацца на зямлю», загучала па-свойму, узнесла і рамантычна. У паэтыцы Зарыцкага свая інтанацыя, свай вымаўленне слова, свая кантрастнасць вобраза. Ён умее бачыць прыгажосць роднай прыроды, але найбольш яму

ўдаецца глыбока філасофскі, разважлівы верш.

Шасцьдзесят гадоў. Але гэта так мала, калі ведаеш, які зарад патхнення і энтузіязму хавае яшчэ ў сэрцы паэт. Чуйна прыслухоўваецца ён да працоўнага рытму свай Радзімы. Сапраўдная паэтычная сталасць прыйшла да Зарыцкага з гадамі, калі строгі жыццёвы вопыт перакрэсліў не адзін паэтычны радок, які здаваўся ў маладосці значнай знаходкай.

У адным са сваіх вершаў Зарыцкі разважае пра вялікую адказнасць мастака за сваю творчую працу перад грамадскасцю:

Помні ты словы старых мудрацоў залатыя —
Ведаюць людзі цябе лепей,
Чым ты іх:
Двама вачамі ты глядзіш на людзей,
Ну, а яны на цябе — тысячу тысяч вачэй.

Мікола ХВЕДАРОВІЧ.

КРАЮ РОДНЫ

Словы А. БАЧЫЛЫ

Музыка Ю. СЕМЯНЯКІ

Краю родны, сінь азёр,
Сцежкі, бальшакі...
Міла дрэмле гонкі бор,
Звонаць ручайкі.

Прыпеў:

Ой ты, поле,
Зялёны гай!
Песня-трэль салаўя!
Край бацькоў маіх,
Шчыры край,
Як люблю цябе я!

Спее нівай залатой

Радасць у цішы...
Як жа хораша самою,
Светла на душы.

Прыпеў.

Край рамонкаў, медуніц,
Мяккіх зім і лет,
Без тваіх бароў, крыніц
Мне і свет не свет.

Прыпеў.

Mobile tranquillo

КРАЮ РОДНЫ, СІНЬ АЗЁР, СЦЕЖКІ, БАЛЬШАКІ...
МІЛА ДРЭМЛЕ ГОНКІ БОР, ЗВОНАЦЬ РУЧАЙКІ...
ОЙ ТЫ, ПОЛЕ, ЗЯЛЁНЫ ГАЙ! ПЕСНЯ-ТРЕЛЬ САЛАЎЯ!
КРАЙ БАЦЬКОЎ МАІХ, ШЧЫРЫ КРАЙ, ЯК ЛЮБЛЮ ЦЯБЕ Я!
Я. АА...
АА... АА...
ОЙ ТЫ, ПОЛЕ, ЗЯЛЁНЫ ГАЙ!
ПЕСНЯ-ТРЕЛЬ САЛАЎЯ! КРАЙ БАЦЬКОЎ МАІХ,
ШЧЫРЫ КРАЙ, ЯК ЛЮБЛЮ ЦЯБЕ Я!

БЕЛАРУСКАЯ МУЗЫКА — НА БЕРАГАХ ДАЎГАВЫ

Як старых сяброў сустрэлі беларускіх музыкантаў медаманы Рыгі. Выканаўца майстэрства беларусаў высока ацаніла грамадскасць і прыхільнікі сімфанічнай музыкі.

— Мы рады, што ў нас устанавіліся трывалыя творчыя кантакты з беларускімі выканаўцамі. Сумесныя выступленні Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР і Дзяржаўнага акадэмічнага хору Латвіі ператвараюцца ў свята дружбы і братэрства нашых народаў, — сказала мастацкі кіраўнік Латвійскай філармоніі Інга Каркліня. — Мы ўжо прывыклі да таго, што гастролі нашых гасцей пачынаюцца, як правіла, новым творам. І на гэты раз мы ўпершыню пачулі драматычную араторыю А. Анегера і П. Кладэля «Жанна д'Арк на вогнішчы». Работа заслужанага артыста БССР В. Катаева, як рэжысёра і дырыжора, а таксама выканаўцаў, заслужае самай высокай ацэнкі.

— Прыезд беларускіх музыкантаў заўсёды ўносіць ажыўленне ў культурнае жыццё Рыгі. Яркая і эмацыянальнае выкананне, высокі прафесіяналізм калектыву дае яму магчымасць выконваць фундаментальныя мастацкія палотны. Есць яшчэ адна выдатная традыцыя аркестра і дырыжораў В. Катаева і Ю. Яфімава. У час гастроляў у Латвію яны заўсёды выконваюць творы беларускіх кампазітараў. Так, мы пазнаёміліся з творамі Г. Вагнера і Я. Глебава і іншых аўтараў, — сказаў пасля канцэрта народны артыст Латвійскай ССР, кампазітар А. Скулэз.

Пасля выступленняў у Лат-

віі Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР выступаў у Вільнюсе і Каўнасе.

ПЯСНЯР РОДНАЙ ПРЫРОДЫ

У залах Саюза мастакоў БССР праходзіла выстаўка твораў вядомага беларускага жывапісца І. Карасёва, прысвечаная 60-годдзю з дня нараджэння мастака.

У пачатку свайго творчага шляху выпускнік Ленінградскай акадэміі мастацтваў працаваў для тэатра і аформіў больш як дваццаць спектакляў. Але сваё сапраўднае прысваенне І. Карасёў знайшоў у пейзажным жывапісе. Любоў да роднай прыроды мастак выказаў у шматлікіх палотнах, якія вызначаюцца паэтычнасцю, мяккімі спалучэннямі колераў, лірычным гуаннем. Творы беларускага пейзажыста экспанаваліся на многіх рэспубліканскіх выстаўках і за мяжой — у Англіі, Румыніі і іншых краінах. Некалькі работ І. Карасёва перададзены ў дар музеям Польскай Народнай Рэспублікі і Фінляндыі. Сярод іх — пейзажы «Расталы снег», «Чэрнеўка, вечар» і іншыя.

На юбілейнай выстаўцы мастака было прадстаўлена каля п'ятдзясяці карцін, выкананых маслам, акварэллю і пастэллю. Большасць з іх прысвечана беларускай прыродзе.

МІЖНАРОДНЫ АБАНЕМЕНТ

Прафесар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ул. І. Леніна Н. Палетыка атрымаў прысланую па яго заказу з Дзяржаўнай бібліятэкі Берліна кнігу Вальтэра Бусмана «Эпоха Бісмарка». Падобныя

заказы чытачоў фундаментальнай бібліятэкі імя Якуба Коласа АН БССР афармляе спецыяльна створаны міжнародны абанемент. Калі кнігу нельга знайсці ні ў адной бібліятэцы Савецкага Саюза, то праз міжнародны абанемент яе можна атрымаць з-за мяжы.

Трыццаць дзве бібліятэкі дзесяці краін прысылаюць свае кнігі чытачам Акадэміі навук БССР.

Нядаўна з Каліфарнійскага ўніверсітэта (ЗША) вучоным Акадэміі навук БССР прыслалі 24 тамы Брытанскай энцыклапедыі. Емістая партыя кніг з Бельгіі атрымана па заяўцы інстытутаў фізікі, матэматыкі, мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору.

Па міжнароднаму абмену выданы Акадэміі навук нашай рэспублікі высылваюцца ў замежныя навуковыя арганізацыі. А буйнейшыя навуковыя цэнтры свету пастаўляюць нашай бібліятэцы свае выданні.

У акадэмічнай бібліятэцы — 430 партнёраў з 39 краін свету.

ПРЭМ'ЕРА КУПАЛАЎЦАЎ

Беларускі акадэмічны тэатр імя Я. Купалы пазнаёміў мінчан з новай работай драматурга А. Макаёнка — п'есай «Зацюканы апостал». Паставіў спектакль малады рэжысёр Б. Луцэнка, мастак — Б. Герлаван, музыку напісаў кампазітар А. Янчанка, пастаноўку танцаў ажыццявіў народны артыст рэспублікі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі С. Дрэчын.

У спектаклі выступілі народныя артысты БССР Э. Браварская, С. Бірыла, артысты А. Мілаванаў, А. Мазлоўскі, І. Дашкоўская, А. Дзянісаў і іншыя.

Спектакль цёпла сустрэт гледачамі.

КАМОРНІК З ВЯЛІКАЙ БЕРАСТОВІЦЫ

З гэтым паэтам лёс абыйшоўся незвычайна жорстка: да нашчадкаў амаль не дайшлі яго вершы. І нават апошняя і самая поўная «Ан-

талогія беларускай паэзіі» не ўспамінае яго імя. Толькі захоўваецца на паліцах Гродзенскага абласнога архіва даволі ёмістая справа, на першых старонках якой каліграфічным почыркам паліцэйскага канцылярыста выведзена: «Фелікс Ражанскі — каморнік... Месца жыхарства — мястэчка Берастовіца... Член тайнага таварыства... Вядомы тым, што піша вершы».

З 1861 года на Гродзеншчыне пачынае актыўна дзейнічаць падпольная арганізацыя. Яна ставіла свайго мэтай вызваленне сялян ад

кабалы, у якую трапілі тыя пасля славутага царскага маніфеста аб волі. Узначалі падпольны рух Кастусь Каліноўскі, які толькі што закончыў Пецярбургскі ўніверсітэт. Цэнтрамі падпольнай работы былі Гродна, Сакулка і Вялікая Берастовіца.

Падпольны рух у апошнія ўзначалілі адукаваныя і энергічныя людзі — Фелікс Ражанскі і Ігнат Казлоўскі. Вельмі часта суды прыязджаў Кастусь Каліноўскі, якога з Ражанскім звязвала моцная дружба.

Набліжаўся 1863 год. Фелікс Ражанскі вёў вялікую

агітацыйную работу сярод сялян Берастовіцкай воласці. Рыхтаваў зброю для паўстанцаў. Устанаўліваў сувязі з кіраўнікамі польскага вызваленчага руху. А калі здаралася свабодная хвіліна — пісаў вершы аб сваім змучаным народзе, аб велічы і красе роднага краю.

А потым зарывамі пажараў шуганула паўстанне. З першых дзён Фелікс Ражанскі быў разам з паўстаўшымі. Як дзіця, радаваўся перамогам, цяжка перажываў паражэнні. У перапынках паміж баямі чытаў мяцежнікам вершы А. Міцкевіча, А. Пуш-

кіна, М. Лермантава і — свае. Словам і асабістым прыкладам клікаў паўстанцаў да барацьбы за волю, за зямлю, за шчаслівае жыццё.

Але заклінулася ў сялянскай крыві, у слязах удоў і сірот паўстанне 1863 года. Нам не вядома, як склаўся лёс каморніка з Вялікай Берастовіцы, амаль не дайшлі да нас і яго палымныя паэтычныя радкі. Але памяць аб верным сыну Беларусі захоўваецца ў сэрцах нашчадкаў.

П. АБРАМОВІЧ.

экор у народным дойдстве

У дакастрычніцкай беларускай вёсцы хаты ўпрыгожваліся рэдка, і тлумачылася гэта не адсутнасцю этнічных традыцый, як лічылі некаторыя даследчыкі, а цяжкім матэрыяльным становішчам народу.

Дэкаратыўнае афармленне будынкаў было здаўна характэрнае для беларускай архітэктуры. Праўда, аздабляліся больш цэрквы, касцёлы, палацы паноў і магнатаў, але ж рабілася гэта рукамі селяніна, у якога хапала і ўмельства і густу на такую работу.

Аздабленне сялянскага жылля пачало шырока ўжывацца ў першыя паслярэвалюцыйныя гады. Захаваліся фотаздымкі, зробленыя ў Лельчыцкім і Тураўскім раёнах: сялянскія хаты з багатым дэкаратыўным афармленнем, з разной ліштвой на вокнах, з узорыстай шалёўкай і разьбой на шчыце. Кампазіцыі малюнкаў складаны, выкарыстаны геаметрычны і сярэньны арнамент.

Шырокай плыню ўвайшоў дэкор у народную архітэктуру ў пасляваенныя гады, калі нава адбудоваліся знішчаныя вайною вёскі.

Сёння, абагульняючы вялікі вопыт мастацкага аздаблення сельскага жылля, мы можам гаварыць пра традыцыйныя формы дэкару ў народным дойдстве беларусаў. Якія ж яны?

Перш-наперш мастацкая разьба. Здаўна вядомая ў беларускай архітэктуры разьба па дрэве практыкавалася (і практыкуецца) ў народным дойдстве. Найстарадаўнія разныя ўпрыгожванні сялянскіх хат на Беларусі — выкананыя тэхнічнай скульптурна-аб'ёмнай разьбы вільчыкі, якія ставіліся над шчытом хаты.

Сёння найчасцей сустракаеш разную аконную ліштву, якая перарасла сваё чыста практыч-

нае прызначэнне і стала адной з найпрыгажэйшых дэталей у народнай архітэктуры. У гарадах гэта дэталё вядома здаўна, у вёсцы ж аздабляць вокны разьбой пачалі з другой паловы XIX стагоддзя, калі курная хата з яе маленькімі вокнамі хутка замянялася «чыстай». Самыя простыя формы ліштвы ствараліся тэхнічнай накладной разьбы, таксама добра вядомай у беларускім дойдстве ўжо ў XVII стагоддзі. Яшчэ і зараз, побач з багатай ажурнай ліштвой, можна ў вёсцы, праўда, нячаста, убачыць і старадаўнюю ліштву ў форме накладнога грэбена.

Расла, рабілася больш дасканалей будаўнічая тэхніка, асвойваліся новыя інструменты — ускладнялася і разьба, з'явіліся, у прыватнасці, краявая і скразная прапілоўка, глыбокая рэльефная разьба.

Найбольш характэрны для беларускай архітэктурнай разьбы геаметрычны арнамент: ламаная і выгнутыя лініі, ромб, квадрат, прамавугольнік. Часта, асабліва на поўдні рэспублікі, выкарыстоўваецца раслінны арнамент: елачка, кляновы ліст, васілёк. І арнамент заалагічны: звяры, птушкі, пчолы, гусіныя лапкі, валовае вока.

Найбольшага развіцця разьба дасягнула на Гомельшчыне, асабліва на Палессі. Прычым яна мае сваё адметнае асаблівасці. Калі на Віцебшчыне, Магілёўшчыне, Міншчыне прыкметна пераважаюць лакалічныя геаметрычныя кампазіцыі, то Гомельшчына якраз здзіўляе дэкаратыўнай насычанасцю, ускладнёнасцю ўзораў, што спалучаюць і строгія геаметрычныя лініі, кругі, разеткі, і фантастычныя раслінны арнамент, і стылізаваны заалагічны. Разьба тут багатая на тэмы і сюжеты. Назат калі яны паўга-

раюцца, фантазія народных мастакоў надае ім самую разнастайную трактоўку, ствараючы такім чынам бясконцае мноства варыянтаў. Усё гэта і вызначае характэрную для Гомельшчыны карціну народнага дойдства.

Шырока практыкуецца — і з даўніх часоў — мастацкая разьба ў афармленні вуглоў, шчытоў, фрызаў хаты.

Вельмі цікавы від дэкаратыўнай аздабы сялянскага жылля — мастацкая шалёўка шчытоў, якую найбольш сустракаеш у заходніх абласцях Беларусі. Як сведчаць этнаграфічныя экспедыцыі, у дарэвалюцыйны час мастацкай шалёўкі шчытоў у вёсцы амаль не было. Затое ў нашы дні яна ўжываецца часцей за іншыя формы аздаблення сялянскіх хат. Арнаментыка мастацкай шалёўкі хоць і бяднейшая, чым арнаментыка традыцыйнай разьбы, але таксама разнастайная. Гэта і лакалічныя кампазіцыі, дзе пераважаюць строгія геаметрычныя лініі, і складаныя сюжеты з выкарыстаннем сярэньных матываў і расліннага арнаменту. А ў раёнах Турава, Лельчыц, Давід-Гарадка большасць сялянскіх хат упрыгожана сімвалам — сонца ўзыходзіць.

Новым відам аздаблення ў сучаснай вёсцы стала афарбоўка сцен хаты або асобных яе дэталей — аконнай ліштвы, вуглоў, шчытоў. Падобная афарбоўка мае не толькі практычна-функцыянальнае, а яшчэ і эстэтычнае прызначэнне: яна і «дзеля красы». Адсюль і шырокае ўжыванне дзвюхкаляровай або паліхромнай афарбоўкі, выкліканай патрэбамі не столькі практычнымі, колькі эстэтычнымі.

Э. САБАЛЕНКА,
кандыдат гістарычных навук.

ЧАСТУЕ ПУШЧА

Ёсць у Белаўежскай пушчы маленькі, утульны рэстаран, які носіць назву гэтага запаведніка. Меню «Белаўежскай пушчы» багатае і разнастайнае. Наведвальнікаў тут частуюць тушым зайцам, адбіўнымі з дзіка, шпігаванай ласяцінай. Іншы раз на стол падаюць смачна прыгатаванае мяса аленя і нават зубра.

Паспытаць стравы з дзічыны

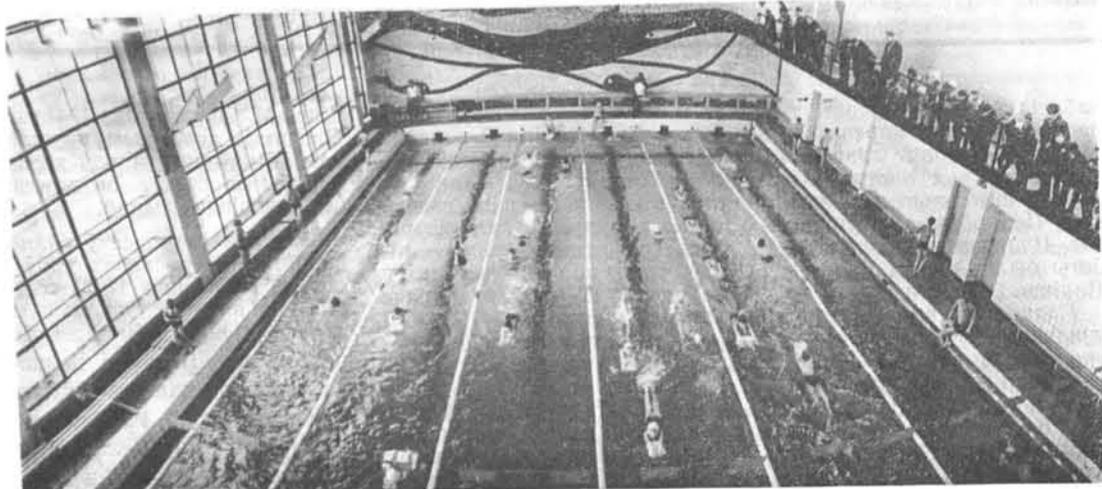
можна не толькі ў рэстаране запаведніка. Імі могуць пачаставаць у сталовых Мінска, Магілёва, Гомеля і іншых гарадоў рэспублікі. Ёсць магчымасць прыгатаваць іх дома. У сталічным магазіне «Дары прыроды» прадаецца мяса лася, дзіка і іншых звяроў. Напрыклад, у студзені мінчане купілі ў магазіне каля чатырох тон адной толькі ласяціны. А за год рэалізуюць яе 25 тон.

Уведзены ў Беларусь закон па ахове прыроды садзейнічае хуткаму размнажэнню дзікіх звяроў. Іх у лясках рэспублікі цяпер вельмі многа. У Белаўежскай пушчы толькі зубраў

больш за 60. Колькасць аленяў перавысіла 4 тысячы, ёсць 20 тысяч ласёў і столькі ж дзікоў, каля 40 тысяч казуль, амаль паўмільёна зайцаў. Словам, з'явілася магчымасць планавана адстрэлу дзікага зверу. Так, да сёлета года сезона паляўнічым гаспадаркам і брыгадам было выдадзена больш за тры тысячы ліцэнзій. Па іх нарыхтавана каля 200 тон дзічыны.

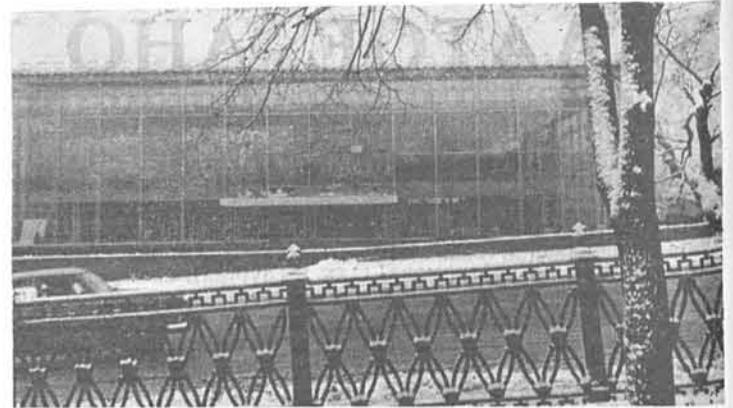
Сёлета ўпершыню мясакансервавыя заводы рэспублікі пачнуць вырабляць кансервы з мяса дзікіх звяроў.

М. АФАНАСЬЕВ.

Плавальны басейн «Малодосць», пабудаваны нядаўна ў Віцебску.

Фота Г. УСЛАВАВА.

Будынак Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі БССР. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

З ДАЛЁКАГА МІНУЛАГА

СУБТРОПІКІ Ў БЕЛАРУСІ

Пылок, споры, рэшткі невядомых раслін. Гэтыя часткі не ўбачыш простым вокам. Яны трапілі ў адзін з інстытутаў АН БССР з далёкага мінулага, праз мільёны год. Гэта — сляды прыгажуні-эўкаліптаў, велічных кедраў, асобных відаў экзатычнай трапічнай расліннасці, якія былі некалі на тэрыторыі цяперашняй Беларусі.

Вывучэннем іх займаюцца палеапалінолагі — людзі рэдкай прафесіі, якія вывучаюць вымершую расліннасць. У рэспубліцы іх нямнога. Адна з груп працуе ў Беларускім навукова-даследчым геалагічным інстытуце.

Галоўная каштоўнасць для вучоных — калекцыя з 15 тысяч унікальных прэпаратаў: пылку, спор і раслінных рэштак. Кожны «кавалачак» прайшоў старанную праверку. «Радаслоўную» той або іншай расліны часам з цяжкасцю ўдавалася вызначыць нават пад мікраскопам з павелічэннем у 400—1 000 разоў. Часта прататып знаходкі адшуквалі на далёкіх ад нас кантынентах. І гэта яшчэ адно пацвярджэнне таго, што ў нас 35—40 мільёнаў год назад раслінны свет быў такім, як у субтропіках.

Што ж высветлілі беларускія палеапалінолагі? Яны рэканструявалі даўнюю флору Беларусі і налічылі за

дзясяткі мільёнаў год пяць этапаў яе развіцця. Спіс раслін, якія «жылі» на нашай зямлі, даволі вялікі.

Напрыклад, тэрыторыя Палесся 20—25 мільёнаў год назад была пакрыта хвойна-шырокалістымі лясамі, дзе трапляліся вечназялёныя хмызнякі. Асобных іх «прадстаўнікоў», напрыклад, падуб, васкоўнікі, можна бачыць на берагах Міжземнамор'я. Раслі такія гіганты, як мамантавае дрэва, секвойя, балотны кіпарыс, веймутава сасна, ціс.

Пра многае расказвае змесціва прабірак. Тут ёсць і іншая калекцыя. Па ёй параўноўваюць расліны розных геалагічных эпох з «арыгіналамі» нашых дзён. Узоры спор, пылку і раслінных рэштак дазваляюць вызначаць характар парод, якія захаваліся, правільна расцвяняць зямную тоўшчу, супастаўляць паміж сабой асобныя гарызонты.

Пазнанне геалагічнай гісторыі развіцця расліннасці прыгодна і для падбору парод у зялёнай зоны гарадоў і вёсак. Цяпер у парках і садах Беларусі налічваецца каля 300 відаў інтродуктаваных драўнінных і хмызняковых раслін. Гэта ў пяць разоў перавышае ўсе назвы сучаснай драўніннай і хмызняковай флоры рэспублікі. Найбольшая колькасць зялёных перасяленцаў нябачнымі ілліцамі звязана з раслінамі далёкага мінулага зямлі беларускай. Цяпер яны карэньныя жыхары Паўночнай Амерыкі, Далёкага Усходу, Заходняй Еўропы, Кітая і Японіі.

С. РАТГАУЗ.

ДЗЯСНА ЦЯЧЭ... ПА ВУЛКАНУ

Прыгажуня Дзясна цячэ, як выявілася, па вулкану. Гэта вызначылі чарнігаўскія бурыйшчыкі, якія вядуць разведку нафты і газу ў паўночна-заходняй частцы Дняпроўска-Данецкай упадзіны. Шчыльна, пракладзеная каля прыдзяенянскай вёскі Анцаў, прайшла ледзь не па цэнтру былога кратэра.

Украінскія геалагі знайшлі рэшткі магматычных вывэржэнняў. Гэта з'явілася важным аргументам, які пацвердзіў меркаванні беларус-

кіх вучоных аб даволі бурным тэктанічным мінулым палескага краю.

Мінскія палеагеографы высветлілі, што за апошнія 600 мільёнаў год паміж Заходнім Бугам і Дзясною адбыліся дзве магутныя вулканічныя ўспышкі. Больш позні ачаг ахапіў тэрыторыю, дзе цяпер раскінулася Чарнігаўская і Гомельская вобласці. У пластах, перасыпаных вулканічным попелам, гамяльчане знайшлі нафту. Гэта дэвонскія адкладанні, штурм якіх інтэнсіўна вядуць і чарнігаўцы. Яны адкрылі ўжо восем месцанараджэнняў нафты, газу і кандэнсату ў больш малядых — каменнавугольных структурах.

Н. РАМАНІКА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 408